

Církevní dějiny Chabařovic

(Karbitzer Kirchenwesen)

Gustav Símon

čestný občan Chabařovic

(Ehrenbürger der Stadt Karbitz)

Karel Prošek

Autor: Gustav Simon, Karbitz 1926

Zdroj textu/
Quelle: Heimatkunde des Aussig-Karbitzer Bezirkes,
ročník / Jahrgang 1926

Vydavatel /
Herausgeber: vlastním nákladem Karel Prošek, 80 ks /
im Selbstverlag Karel Prošek, 80 Stück

Překlad/
Übersetzung: © Karel Prošek

Tisk / Druck: Tigris, s. r. o., Zlín

ISBN 978-80-270-2469-8

*„Kolik jen mocností se v průběhu dějin snažilo – a snaží – zničit církev jak zvnějšku, tak zvnitřku, ale všechny budou zničeny a církev zůstane naživu a bude přinášet plody, zůstane nevysvětlitelně pevnou, aby - jak říká sv. Pavel - mohla provolávat: „Jemu buď sláva na věčné věky!“ (2 Tim 4, 18). Všechno pomijí, Bůh trvá. Vskutku, pominula království, pominuly národy, kultury, ideologie a mocnosti, avšak církev založená na Kristu navzdory tolika bouřím a mnoha našim hříchům zůstává věrna pokladu víry ve službě, protože církev není papežů, biskupů, kněží a ani věřících, nýbrž je jedině Kristova. Jedině ten, kdo žije v Kristu, zakládá a hájí církev svatostí života podle Petrova a Pavlova příkladu.“ **Papež František***

*„Wie viele Mächte haben im Laufe der Geschichte versucht - und versuchen - die Kirche sowohl von außen als auch von innen zu zerstören. Aber alle werden zerstört und die Kirche bleibt leben und Früchte tragen. Sie bleibt unerklärlich fest, damit sie - wie der heilige Paulus sagt - rufen kann: „Ihm sei der Ruhm auf alle Zeiten!“ (2 Tim 4, 18). Alles vergeht, der Gott dauert fort. In der Tat, Königreiche, Nationen, Kulturen, Ideologien und Mächte sind vergänglich. Aber die auf Christus aufgestellte Kirche bleibt trotz den vielen Stürmen und vielen unseren Sünden treu dem Glaubensschatz im Dienst, weil die Kirche gehört nicht den Päpsten, Bischöfen oder Priestern und auch nicht den Gläubigern, sondern einzig und allein dem Christus. Allein nur der, der in Christus lebt, gründet und verteidigt die Kirche mit Heiligtum des Lebens nach dem Vorbild von Peter und Paul.“ **Papst Franziskus***

Úvod

Touto knížkou bych rád čtenářům z Chabařovic i ostatním zpřístupnil informace o dějinách chabařovické církve a církevních staveb, které sepsal na sklonku svého života Gustav Simon. Tento čestný občan města Chabařovice, který v důsledku odsunu německého obyvatelstva po druhé světové válce upadl v zapomnění, by si zasloužil za svou práci pro naše městečko mnohem více pozornosti a uznání. Bohužel ve školách se naše děti o dějinách našeho kraje a obce téměř nic nedozvědí. Cítíme potřebu to alespoň částečně napravit.

Chtěl bych tímto poděkovat panu faráři Voleskému za recenzi knížky a hlavně za jeho práci pro naši církevní obec.

Poděkování patří také členům našeho „chabařovického spolku“, který se zabývá zpracováním chabařovické historie. Jeho členy jsou Ing. Stanislav Sochocký, paní Ladislava Nejedlá, paní Evženie Arnoštová, paní PhDr. Věra Hladíková a pan Jiří Hála. Výborným zdrojem informací jsou chabařovické fotokroniky Jiřího Hály. Mnoho zajímavých informací a podnětů dostáváme také od Jaroslava Zemana. Prvotní překlad povídaní o Černé Matce Boží a německý originální text poskytl pan Karel Frank z Trmic. Děkuji také Peteru Tauberovi z Drážďan, restaurátorovi pocházejícímu z Chabařovic, který nám pomáhá bojovat proti červotoči v chabařovickém kostele. Podpořil nás také při vydání této knížky.

Pan farář Voleský ke knížce říká následující:

„Knižka, která se nám zde dostává do rukou, je sice fyzicky malá, ale co do obsahu je bezpochyby veliká. Dozvídáme se zde mnoho velmi zajímavých informací jak o nedávné, tak o velice vzdálené minulosti křesťanství v Chabařovicích a jejich okolí. Publikace vypráví stručné dějiny farnosti již od poloviny 14. století, což je doba vlády císaře Karla IV. Tak hluboko se můžeme díky tomuto spisu ponořit do dějin našeho města, samozřejmě v určitém omezeném, i když širokém pohledu, totiž přítomnosti křesťanské víry v oblasti.

Vděčné poděkování panu Karlu Proškovi, který nezištně a s nadšeným osobním nasazením tuto publikaci nejen zpracoval, ale též umožnil její vydání.

Člověk se jaksi ztrácí a těžko orientuje ve svém životě, pokud se nesnaží proniknout ke svým kořenům. Kéž i tato malá publikace nám pomůže alespoň trochu poznávat naše kořeny, které se často skrývají v dávné minulosti.“

Einleitung

Mit diesem Buch möchte ich den Lesern aus Karbitz und Anderen einige Informationen aus der Geschichte der Karbitzer Kirche sowie der kirchlichen Bauten zugänglich machen, die am Ende seines Lebens Gustav Simon aufgeschrieben hat. Dieser Ehrenbürger der Stadt Karbitz, der aufgrund der Vertreibung der deutschen Bevölkerung nach dem zweiten Weltkrieg in Vergesseneheit geraten ist, würde für sein Werk für unsere Stadt viel mehr Aufmerksamkeit und Anerkennung verdienen. Leider erfahren unsere Kinder in den Schulen über die Geschichte unserer Region und Gemeinde fast gar nichts. Ich fühle ein Bedürfnis, dies mindestens teilweise zu kompensieren.

Ich möchte mich hiermit beim Herrn Pfarrer Voleský für die Rezension des Büchleins und vor allem aber für seine Arbeit für unsere Kirchengemeinde bedanken.

Ein Dank gehört auch den Mitgliedern unseres „Karbitzer Vereines“, der sich mit der Verarbeitung der Karbitzer Geschichte beschäftigt. Seine Mitglieder sind Ing. Stanislav Sochocký, Frau Ladislava Nejedlá, Frau Evženie Arnoštová, Frau PhDr. Věra Hladíková und Herr Jiří Hála. Eine ausgezeichnete Informationsquelle sind die Karbitzer Fotochroniken von Jiří Hála. Viele interessante Informationen und Anmerkungen erhalten wir auch von Jaroslav Zeman. Die allererste Übersetzung der Geschichte über die Schwarze Mutter Gotte und den deutschen Originaltext hat uns Herr Karel Frank aus Türmitz gegeben. Ein großes Dankeschön verdient auch Peter Taubert aus Dresden, ein aus Karbitz stammender Restaurator, der uns im Kampf gegen Holzwurm in der Karbitzer hilft. Er hat darüber hinaus auch die Herausgabe dieses Buches unterstützt.

Herr Pfarrer Voleský sagt zu dem Büchlein Folgendes:

„Das Büchlein, dass uns hier in die Hände kommt, ist zwar physisch klein, aber was den Inhalt anbelangt zweifellos groß. Wir erfahren hier viele interessante Informationen sowohl von der nahen als auch weiten Vergangenheit des Christentums in Karbitz und Umgebung. Die Publikation erzählt Geschichte der Pfarrei bereits seit der Mitte des 14. Jahrhunderts, was die Zeit der Herrschaft des Kaisers Karl IV. ist. So weit können wir dank dieser Schrift in die Geschichte unserer Stadt tauchen. Zwar in einem eingeschränkten, jedoch breitem Blick, nämlich der Präsenz des christlichen Glaubens in der Gegend.

Dankbares Dankeschön Herrn Karel Prošek, der uneigennützig und mit begeistertem persönlichen Einsatz diese Publikation nicht nur verarbeitete, sondern auch ihre Herausgabe ermöglichte. Der Mensch verliert sich und orientiert sich schwer in seinem Leben, falls er sich nicht bemüht zu seinen Wurzeln durchzudringen. Möge diese kleine Publikation uns mindestens ein bisschen helfen, unsere Wurzeln zu entdecken, die sich oft in ferner Vergangenheit verstecken.“

Gustav Simon †.

Dienstag, den 2. Dezember 1930, starb um 3 $\frac{1}{6}$ Uhr abends, unser langjähriger Mitarbeiter Oberlehrer Gustav Simon im 81. Lebensjahre. Bis in die letzten Jahre seines Lebens erfreute er sich bei guter Gesundheit einer unermüdlischen Schaffenskraft, erst nach einem Anfall begann er zu kränkeln und starb nun nach längerem Leiden. Er hat sich als Verfasser einer Geschichte der Stadt Karbitz um diesen Ort besonders große Verdienste erworben, weshalb ihn auch die Stadtgemeinde Karbitz zum Ehrenbürger ernannte. Mehrere Jahre führte er auch in musterhafter Weise das Gedenkbuch von Karbitz, das von ihm angelegt wurde. Daneben schrieb er für die „Beiträge zur Heimatkunde des Auffig-Karbitzer Be-

zirkes“ zahlreiche Aufsätze über Karbitz und Umgebung. Im Jahre 1911 ist von ihm auch ein Buch über die Schlacht bei Kulm im Jahre 1813 erschienen. Als Geschichtsschreiber nahm er selbstverständlich auch regen Anteil an den Bestrebungen der Arbeitsgemeinschaft für Heimatforschung in Auffig wie auch des Deutschen Verbandes für Heimatforschung und Heimatbildung in der Tschechoslowakischen Republik. Ein Lebensbild des Verstorbenen ist im Auffiger Jahrbuch und Kalender für 1928, S. 80 ff, erschienen.

Der Verstorbene wirkte lange Jahre als Oberlehrer in Schwaz, über welchen Ort er ebenfalls eine Geschichte verfaßte, wofür ihn die dortige Gemeinde zum Ehrenbürger ernannte. Die Jahre seines Ruhestandes verlebte er im väterlichen Hause Nr. 315 in Karbitz. Er ist auch Mitbegründer des Karbitzer Museumsvereines, des deutschen Turnvereines und des deutschen Gesangvereines in Karbitz, deren Ehrenmitglied er war. Er gehörte aber auch noch anderen gemeinnützigen Vereinen und Körperschaften an. Durch sein leutseliges Wesen erfreute er sich bei der gesamtbevölkerung großer Beliebtheit. Er hinterläßt drei Söhne in angesehenen Lebensstellungen.

Das Begräbniß fand Freitag, den 5. Dezember 1930 nachmittags 3 Uhr vom Trauerhause Nr. 315 am zweiten Stadtplatz in Karbitz auf den dortigen Friedhof statt, wo er in derselben Gruft beigesetzt wurde, in

Gustav Simon - čestný občan města Chabařovice

Gustav Simon se narodil 4.9.1850 v Chabařovicích v rodině zdejšího pekaře Josefa Simona. Po absolvování učitelského ústavu v roce 1868 začal učit na obecné škole v Petrovicích. Ve školním roce 1869-1870 učil v Chabařovicích, v letech 1870 - 1876 v Teplicích. V roce 1876 byl jmenován řídícím v Ledvicích u Bíliny a konečně od roku 1888 až do svého odchodu do důchodu v roce 1909 byl řídícím školy ve Světcí u Bíliny. V roce 1913 se vrátil zpět do Chabařovic.

Simon si již jako mladý učitel oblíbil historii a již od 70. let 19. století začal sbírat materiály k vlastivědě míst, v nichž působil. Vedle velké řady studií a drobnějších článků k dějinám rodného města Chabařovic a okolí v ústeckých regionálních vlastivědných publikacích samostatně vydal knihu o bitvě u Chlumce 1813 pod názvem „Die Kriegserreignisse zwischen Teplitz und Pirna im August 1813, die Schlacht bei Kulm und das Gefecht bei Arbesau“. V roce 1922 vydal Simon vlastním nákladem své celoživotní dílo „Geschichte der Stadt Karbitz“.

V jeho nekrologu, který vyšel v *Beiträge zur Heimatkunde des Aussig-Karbitzer Bezirkes* / Příspěvky k vlastivědě Ústecko-chabařovického okresu v roce 1930, sešitu č. 4, je o něm napsáno následující.

V úterý 2. prosince roku 1930 zemřel v 17.45 hodin večer náš dlouholetý spolupracovník vrchní učitel Gustav Simon. Zemřel v 81 letech svého života. Až na poslední roky svého života se těšil dobrému zdraví a neúnavné tvořivé síle. Až po svém úrazu začal stonat a zemřel po delší nemoci. Velkou měrou se zasloužil o naše město sepsáním *Geschichte der Stadt Karbitz* / Dějiny města Chabařovice v roce 1922. Z tohoto důvodu byl městskou obcí Chabařovice jmenován čestným občanem města.

Dlouhá léta vedl příkladným způsobem Pamětní knihu Chabařovic / *Gedenkbuch von Karbitz*, kterou také založil a začal rokem 1890. Kromě toho napsal také pro časopis *Beiträge zur Heimatkunde des Aussig-Karbitzer Bezirkes* / Příspěvky k vlastivědě Ústecko-chabařovického okresu řadu článků o Chabařovicích a okolí. V roce 1911 vydal knihu o bitvě u Chlumce z roku 1813 / *Schlacht bei Kulm im Jahre 1813*. Jako dějepisec se účastnil aktivit Pracovní skupiny pro vlastivědný výzkum v Ústí nad Labem / *Arbeitsgemeinschaft für Heimatforschung in Aussig*,

der auch seine ihm im Tode vorausgegangene Gattin beerdigt worden war. Groß war die Zahl der Leidtragenden aus Karbitz, aber auch aus der Ferne waren Freunde des Verstorbenen herbeigeeilt. Nach Abingung eines Chorals durch den Karbitzer Gesangsverein unter der Leitung ihres Chormeisters Dr. Kastel hielt zunächst Herr Pfarrer Röttig eine Grabrede, in der er die Verdienste des Verstorbenen als Jugenderzieher, Regenschori Mitbürgers und Chronisten der Stadt Karbitz feierte. Dr. Umlauft aus Auffig dankte ihm namens des Deutschen Verbandes für Heimatforschung und Heimatbildung in der Tschechoslowakischen Republik und namens der Arbeitsgemeinschaft für Heimatforschung im Bezirke Auffig für seine langjährige Mitarbeit auf dem Gebiete der Heimatgeschichte und verwies darauf, daß sich der Verstorbene durch seine Geschichtswerke über Schwaz und Karbitz bei der Nachwelt selbst ein unvergängliches Denkmal gesetzt habe. Für seine Mitarbeit bei der Gründung des Karbitzer Heimatmuseums dankte ihm Gärtnereibesitzer Josef W. Strache, für seine der deutschen Turnerschaft geleistete Treue, Fachlehrer Franz Fischer. Endlich feierte der Karbitzer blinde Heimatdichter Wenzel Hader den Dahingeshiedenen in schwungvollen Worten als unvergeßlichen Sohn unserer Heimat und unseres Volkes. Nach diesen Reden nahmen die Trauergäste von seinem Grabe Abschied. — Durch den Karbitzer Museumsverein wird am 2. Jänner 1931 ein Gustav-Simon-Gedächtnisabend abgehalten werden. Reinertrag zur Anbringung einer Gedenktafel an seinem Wohnhause wendet werden soll.

stejně jako Německého spolku pro vlastivědný výzkum a vzdělání v Československé republice / *Deutscher Verband für Heimatforschung und Heimatbildung in der Tschechoslowakischen Republik*.

Gustav Simon působil dlouhá léta také jako vrchní učitel ve Světci / *Schwaz*. Pro tuto obec napsal v roce 1909 knihu o jejích dějinách, která se jmenovala *Geschichte von Schwaz*, za což mu bylo také ve Světci uděleno čestné občanství.

Léta svého důchodového věku strávil v otcovském domě číslo 315 v Chabařovicích. Je také spoluzakladatelem chabařovického muzejního spolku / *Karbitzer Museumverein*, německého tělovýchovného spolku / *Deutscher Turnverein*, německého pěveckého spolku / *Deutscher Gesangverein*, jejichž byl čestným členem. Byl však také členem dalších dobročinných spolků. Díky své veselé povaze byl mezi obyvateli Chabařovic velmi oblíbený.

Jeho pohřeb se konal v pátek dne 5. prosince 1930 odpoledne v 15 hodin. Smuteční průvod na hřbitov začal u domu číslo 315 na druhém náměstí v Chabařovicích. Na hřbitově byl uložen do hrobky vedle své manželky. Pohřbu se zúčastnilo mnoho lidí z Chabařovic a okolí. Po zpěvu chorálu chabařovickým pěveckým spolkem pod vedením jejich mistra Dr. Kastela pronesl řeč nejprve farář Röttig, který ve své řeči vyzdvihl zásluhy zemřelého jako učitele mládeže a kronikáře. Dr. Umlauf z Ústí nad Labem poděkoval jménem Německého spolku pro vlastivědný výzkum a vzdělávání v Československé republice a jménem Pracovní skupiny pro vlastivědný výzkum v Ústí nad Labem za jeho dlouholetou práci na poli dějin vlasti a zdůraznil, že Gustav Simon si svými díly o dějinách Světce a Chabařovic navěky vytvořil neminoucí pomník. Za jeho práci při založení chabařovického muzea mu poděkoval majitel zahradnictví Josef W. Strache. Poděkoval mu také odborný učitel Franz Fischer za jeho činnost v tělovýchově. Nakonec ho oslavoval ve své řeči slepý chabařovický básník Wenzel Hacker.

V lednu 1931 se konal vzpomínkový večer na Gustava Simona, který byl pořádán z iniciativy chabařovického muzejního spolku. Čistý výnos večera byl použit k vytvoření pamětní desky, která byla umístěna na domě Gustava Simona.

Karbißer Kirchenwesen.

Don Gustav Simon, Karbiß.

Nach den Ausführungen Anton Frinds in seiner „Kirchengeschichte Böhmens“ (Bd. I, S. 88) wäre die Errichtung der alten katholischen Pfarre in Karbiß und der Bau der ersten Kirche im Orte in das elfte Jahrhundert zu verlegen, doch fehlt uns aus jener Zeit leider jede darauf bezügliche Nachricht. Erst i. J. 1352 wird diese alte Pfarre das erste Mal urkundlich erwähnt, u. zw. in dem Verzeichnisse betreffend den Kirchenzehent der einzelnen Pfründen Böhmens.

Nach der kirchlichen Einteilung des Landes gehörte unsere Gegend zum Archidiaconate Bilin, das in die Dekanate Bilin und Aussig eingeteilt wurde, dem auch die Pfarre Karbiß einverleibt war. Diese hatte gleich den Pfründen Skt. Adalbert in Aussig und jener in Graupen einen jährlichen Zehent von 36 Groschen zu entrichten.

Der erste Karbißer Pfarrer (Pleban, Leutpriester), dessen Name uns bekannt ist, hieß Heinrich. Er verzichtete wahrscheinlich gegen das Ende des Jahres 1361 auf sein Amt. Nun schlug der Kirchenpatron Slawko von Riesenburg, zu dessen Herrschaft Riesenburg das damalige Dorf Karbiß gehörte, für die erledigte Pfründe einen deutschen Priester aus der Meißner Diözese namens Dietrich (Theodricus) aus Rotstein vor, welcher auch am 14. Feber 1362 die oberhirtliche Bestätigung erhielt und von dem Türmißer Pfarrer Niklas (?) in sein Amt eingeführt wurde¹⁾.

Aber schon im nächsten Jahre nahm Dietrich eine Stelle in Burghardtsdorf in seinem Heimatlande Meissen (Sachsen) an. Sein Nachfolger Johann, genannt Pocz, aus Aussig, wurde am 30. Oktober 1363 bestätigt und vom Kulmer Pfarrer Buschek (?) eingeführt. Das Vorschlagsrecht hatte diesmal Borsso von Riesenburg ausgeübt. Johann verzichtete nach etwa dreijähriger Amtstätigkeit auf seine Stelle, die nun auf Vorschlag Borsos von Riesenburg Konrad aus Prießnitz erhielt, bestätigt am 4. Jänner 1367.

¹⁾ Tingl, lib. conf. I., S. 169.

Církevní dějiny Chabařovic

Podle pojednání Antona Frinda v jeho *Kirchgeschichte Böhmens / Církevní dějiny Čech* (svazek I., str. 88) by bylo možné datovat zřízení staré katolické fary a stavbu prvního kostela do jedenáctého století, avšak bohužel nám k tomu z té doby chybí jakákoliv písemná zpráva. Až v roce 1352 je tato stará farnost poprvé listině zmiňována a sice v soupisu týkajícího se církevního desátku jednotlivých obcí.

Podle církevního rozdělení země patřil náš kraj do arcidiakonátu Bílina, který byl rozdělen na děkanáty Bílina a Ústí, do kterého byla zahrnutá také farnost v Chabařovicích. Tato farnost musela ročně odvádět stejnou částku desátku jako svatý Vojtěch (*St. Adalbert*) v Ústí nad Labem a krupská farnost, tedy 36 grošů.

První chabařovický farář (plebán), jehož jméno je nám známé, se jmenoval **Heinrich**. Svého úřadu se vzdal pravděpodobně koncem roku 1361. Poté navrhl církevní patron **Slawko von Riesenburg**, k jehož panství Riesenburg (sídlo panství na hradě Rýzmburk nad Osekem) tehdy vesnice Chabařovice patřila, německého duchovního z míšeňské diecéze jménem **Dietrich (Theodricus) z Rotsteinu**. Ten obdržel dne 14. února 1362 pastýřské potvrzení a byl uveden do úřadu trmickým farářem Niklasem.¹⁾ Ale již v dalším roce přijal Dietrich místo v Burghardtsdorfu ve své domovské Míšni.

Jeho nástupcem byl **Johann, zvaný Pocz z Ústí (Pocz aus Aussig)**. Byl potvrzen 30. října 1363 a chlumeckým farářem Buschekem uveden do úřadu. Navrhovací právo tentokrát vykonával Borko z Riesenburgu. Johann se vzdal asi po třech letech v úřadě svého místa. Na návrh Borka z Riesenburgu obdržel farářský úřad **Konrad aus Prießnitz**, který byl potvrzen 4. ledna 1367.

¹⁾ Cingl, lib. conf. I., str. 169

Wie lange er auf seinem Posten aushielt, ist unbekannt. Das Gleiche gilt von seinem Nachfolger Kaspar. Von diesem wissen wir nur, daß er mit dem Pfarrer Bartholomäus in Strahň bei Saaž im Jahre 1385 einen Pfründentausch einging. Der Letztgenannte erhielt die erzbischöfliche Bestätigung für Karbiž am 30. Oktober 1385 und wurde von dem Graupner Pfarrer Niklas in sein Amt eingeführt. Das Vorschlagsrecht übte Siegmund von Koldiž, einer der Herren von Graupen, aus, nachdem Karbiž vor kurzem an diese Herrschaft gekommen war. Die Amtstätigkeit dieses Priesters war aber nicht von langer Dauer. Er warb sich mit Erfolg um eine andere Stelle und mit Zustimmung Siegmunds von Koldiž wurde Martin aus Prag, Kapellan des Bischofs von Kamenz, am 4. November 1387 zum Pfarrer in Karbiž ernannt. Dieser verließ Karbiž im Jahre 1396. Ihm folgte Heinrich aus Zwickau, Naumburger Diözese, also ein Deutscher (bestätigt 7. August 1396). Er war durch den neuen Herrn von Karbiž, Afterlehenbesitzer Michael, Burggraf in Graupen, vorgeschlagen worden. Heinrich starb nach kaum vierjähriger Tätigkeit in Karbiž. Sein Nachfolger Johann aus Zwickau, Naumburger Diözese, also ebenfalls ein Deutscher, erhielt die oberhirtliche Bestätigung am 25. Jänner 1401. Gelegentlich der Erstattung des Vorschlages nannte er sich Michael „von Cagerwiž“. Johann wurde durch den Graupner Pfarrer Peter Mollitoris in Karbiž eingeführt. Nach dessen Verzichtleistung bekam auf Vorschlag Michaels die erledigte Stelle Johann aus Tzeczelicz, welchen nach seiner Bestätigung (13. Jänner 1407) ebenfalls der Graupner Pfarrer hier einführte. Johann hatte die Karbižer Pfarre bis 1415 inne, in welchem Jahre er starb. An seine Stelle trat Nikolaus aus Lippan, der am 29. Oktober 1415 bestätigt wurde. Den Vorschlag hatte diesmal Konrad von Mansdorf, Burggraf in Graupen, erstattet. Nikolaus starb ebenfalls in Karbiž. Nun wurde auf Vorschlag des Johann (Hans) von Koldiž Jakob aus Rakoniž zum Pfarrer in Karbiž ernannt (bestätigt am 30. Jänner 1423).

Der Hussitenkrieg, der schon seit dem Jahre 1419 das Land verheerte, brachte im Jahre 1426 auch für unsere engere Heimat schreckliches Unheil. Am 16. Juni wurde zwischen einem meißnischen Heere und den Hussiten die furchtbare Schlacht auf der „Bihana“, auch die Schlacht bei Auffig genannt, geschlagen. Die besiegten Meißner flüchteten gegen das Erzgebirge hin. Ein Teil warf sich nach Karbiž, errichtete bei der Kirche und auf dem diese umgeben-

Jak dlouho byl v úřadu je nám neznámé. To stejné platí pro jeho následovníka **Kaspara**. O tomto jen víme, že si v roce 1385 vyměnil působiště s farářem **Bartholomäusem** (Bartolomějem) z obce Stranná u Žatce / *Strahn bei Saaz*. Arcibiskupské potvrzení pro Chabařovice obdržel 30. října 1385 a byl uveden do úřadu krupským farářem Niklasem. Právo navržení vykonal Siegmund von Kolditz, jeden z pánů v Krupce, poté, co Chabařovice před krátkým časem přešly na toto panství. Úřadování tohoto kněze netrvalo dlouho.

Úspěšně se ucházel o jiné místo a se souhlasem Siegmunda von Kolditz byl jmenován **Martin z Prahy**, kaplan biskupa z Kamenz (město v Sasku). Dne 4. listopadu roku 1387 byl jmenován farářem v Chabařovicích. Ten opustil Chabařovice v roce 1396. Následoval ho **Heinrich aus Zwickau**, z naumburské diecéze. Byl potvrzený 7. srpna 1396. Byl navržen novým pánem Chabařovic, majitelem léna (t. j. podmíněná držba majetku) Michaelem, purkrabím v Krupce. Heinrich zemřel ani ne po čtyřleté činnosti v Chabařovicích. Jeho nástupce **Johann z Zwickau**, také z naumburské diecéze, obdržel pastýřské potvrzení 25. ledna 1401. U příležitosti vykonání tohoto návrhu se majitel Chabařovic nazýval „**Michael von Cagerwitz**“. Farář Johann byl uveden do úřadu krupským farářem Peterem Molitorisem.

Poté, co se Johann z Zwickau vzdal úřadu, navrhl Michael von Cagerwitz (Michael z Chabařovic) farářem **Johanna z Czeczelicz**, kterého po jeho potvrzení dne 13. ledna 1407 uvedl do úřadu také krupský farář. Johann byl farářem až do své smrti v roce 1415.

Na jeho místo nastoupil **Nikolaus aus Lippan**, který byl potvrzen v úřadu dne 29. října 1415. Návrh uskutečnil tentokrát Konrad von Mansdorf, purkrabí v Krupce. Nikolaus zemřel také v Chabařovicích.

Nyní byl na návrh Johanna von Kolditz jmenován farářem v Chabařovicích **Jakub z Rakovníka** (Jakob aus Rakonitz), který byl potvrzen 30. ledna 1423. Husitské války, které již od roku 1419 pustošily zemi, přinesly v roce 1426 neštěstí také našemu užšímu domovu. Dne 16. června se uskutečnila mezi míšeňským vojskem a husity strašlivá bitva Na Běhání, také nazývaná bitva u Ústí (*Schlacht bei Aussig*). Poražení míšeňští prchali směrem proti Krušným horám. Část z nich vtrhla do Chabařovic. U kostela a na hřbitově, který ho obklopoval, si vytvořili obranný val a snažili se klást odpor.

den Friedhofe ein Bollwerk und versuchte es, Widerstand zu leisten, doch wurde auch dieser Heeresteil zur Flucht gezwungen. Karbiž aber teilte das Schicksal der übrigen Orte des Schlachtfeldes, es ging samt der Kirche in Flammen auf.

Im nächsten Jahre tauschte Pfarrer Jakob seine Pfründe mit Zustimmung des Kirchenpatrones, des Ritters Johann Michalik in Graupen, und des Prager erzbischöflichen Konsistoriums mit dem Pfarrer Andreas in Böhmen-Kahn, der am 17. Nov. 1427 für Karbiž bestätigt wurde²⁾.

Wie lange Andreas in Karbiž aushielt, ist unbekannt. Aus der nach dem Hussitenkriege folgenden Verwaltungszeit des Prager Erzbistums erfahren wir nur wenig über unsere Pfarre und Kirche. In den Sechzigerjahren des 15. Jahrhunderts hatte Karbiž einen außerordentlich tätigen und frommen Pfarrer, dessen Name jedoch unbekannt ist. Dieser erwirkte mit Hilfe der Erzbistumsverwaltung beim Papste in Rom im Jahre 1465 für die hiesige Kirche einen Ablass. Doch wird nichts Näheres hierüber berichtet. An dem Ablassbriefe, der neben dem Kirchenbuche aufbewahrt wurde, hingen fünf Siegel. Diesen Brief haben aber „unverständige leüth mit wegkennung der Sigill . . . gestimmelt und geunehrt“³⁾.

Im Jahre 1490 war der Karbižer Pfarrer Georg zugleich Archidiakon (Erzdechant) des Biliner Archidiakonates⁴⁾ und am 21. Feber 1492 schenkte Dorothea, die Witwe des Auffiger Bürgers Smrz, ihr Haus in der Kleinen Gasse zu Auffig dem Karbižer Pfarrer Gregor⁵⁾.

Bei der alten Karbižer Kirche, deren Dach „oben spizig sammenging“, stand etwas abseits, wahrscheinlich gegen Norden, ein hölzerner Glockenturm. In ihm hingen zwei Glocken. Die größere, welche im Jahre 1499 gegossen war, wog über 12 Zentner und hatte eine tschechische Inschrift. Die kleinere, welche neun Zentner schwer war, zeigte auf der einen Seite das Bildnis des Apostels Paulus mit dem Schwerte. Von einer Inschrift berichtet der Chronist nichts. Auf der Kirche selbst hingen noch zwei kleinere Glocken⁶⁾. Vermutlich war die Kirche im gotischen Stile erbaut.

²⁾ Emler, lib. conf. I, 2. Teil, S. 26, 79—III u. IV, S. 171, 172, 196—V, S. 263—VI, S. 41, 197—VII, S. 180—VIII, S. 29—IX, S. 136.

³⁾ Barthel Habels „Beschreibung“ von Karbiž, S. 216.

⁴⁾ Frind Kirchengeschichte IV, S. 152.

⁵⁾ Auffiger Urkundenbuch, S. 157.

⁶⁾ Barthel Habels Beschr., S. 216.

Avšak také tato část vojska byla donucena k úniku. Chabařovice však sdíleli osud ostatních obcí bitevního pole a ocitli se v plamenech.

V příštím roce si farář **Jakob** vyměnil své působíště se souhlasem kostelního patrona, rytíře Johanna Michalika v Krupce (*Ritter Johann Michalik in Graupen*), a pražského arcibiskupského konfistória s farářem **Andreasem v Českém Chvojně / Böhmisch Kahn**. Ten byl potvrzen pro Chabařovice dne 17. listopadu 1427.²⁾ Jak dlouho Andreas v Chabařovicích zůstal není známo. Z doby následující po husitských válkách a správy Pražským arcibiskupstvím se dozvídáme jen velmi málo o naší farnosti a kostelu.

V šedesátých letech 15. století měly Chabařovice mimořádně činného a zbožného faráře, jehož jméno však neznáme. Ten vymohl s pomocí arcibiskupské správy u papeže v Římě roku 1465 pro zdejší církev odpustek. Avšak nic bližšího o tom není uvedeno. Na tom odpustkovém dopise (*Ablaßbrief*), který byl uchováván vedle kostelního dubu, viselo pět pečeti. Tento dopis však „pošetilí lidé zneuctili a utrhli pečetí“.³⁾

V roce 1490 byl chabařovický farář **Georg** současně arciděkanem bílinského arcidiakonátu.⁴⁾ Dne 21. února 1492 darovala Dorothea, vdova ústeckého občana jménem Smrz svůj dům v Malé ulici (*Kleine Gasse*) v Ústí chabařovickému faráři Gregorovi.⁵⁾

U chabařovického kostela, jehož střecha byla „v horní části špičatá“, stála trochu opodál, pravděpodobně směrem na sever, dřevěná zvonice. V ní visely dva zvony. Větší, který byl odlit v roce 1499, vážil přes 12 centů a měl český nápis. Menší, který vážil jen 9 centů, ukazoval na jedné straně podobiznu apoštola Pavla s mečem. O nápisu kronikář nic neříká. Na samotném kostele visely ještě dva menší zvony.⁶⁾ Domníváme se, že kostel byl postaven v gotickém stylu.

²⁾ Emler, lib. conf. I., 2. část, str. 26, 79 - III u. IV, str. 171, 172, 196 - V, str. 263 - VI, S. 41, 197 - VII, str. 180 - VIII, str. 29 - IX, S. 136

³⁾ Barthel Habel „Beschreibung“ von Karbitz, str. 216

⁴⁾ Frind, Kirchengeschichte IV, str. 152 (Frind, Církevní dějiny)

⁵⁾ Aussiger Urkundenbuch, str. 157 (Ústecká kniha listin)

⁶⁾ Barthel Habel „Beschreibung“ von Karbitz, str. 216

Wahrscheinlich gegen das Ende des 15. Jahrhunderts wurde das Kirchspiel Skt. Laurenz, bestehend aus den Dörfern Prödlitz, Herbitz, Ujezd (Böhm.-Neudörfel) und Strisowitz, d. i. die ehemalige Pfarre Karbitz zugewiesen, so daß von dieser Zeit an die Laurenziuskirche eine Silialkirche von Karbitz war⁷⁾.

Am 15. Juni 1529 wurde das ganze nunmehrige Städtchen Karbitz samt Kirche, Pfarrei und Schule durch einen gewaltigen Brand vernichtet. Da aber der von dem Gotteshause etwas abseits stehende hölzerne Glockenturm gerettet worden war, hatte die nach dem Brande neuerbaute Kirche gleich der alten wieder keinen Turm erhalten⁸⁾.

Erst zum Jahre 1563 wird uns wieder der Name eines Karbitzer Pfarrers genannt. Er hieß Bartholomäus Jerschel (Jerselius). Er war zugleich Dechant des Aussiger Dekanates. Jerschel, ein überaus strengkatholischer Priester, wurde i. J. 1573 zum Dechant in Brüx ernannt. Nach seinem Abgange wandte sich die Bevölkerung des Städtchens dem evangelischen Bekenntnisse zu und schon im Jahre 1575 bezog mit Bewilligung des Grundherrn und Kirchenpatrones, Kaspar Schönberger von Schönburg, Matthias Fritsch, bisher evangelischer Pfarrer in Gartitz, als erster evangelischer Seelsorger die Pfarrei in Karbitz, welche in den Jahren 1573 bis 1574 nach dem Brande vom Jahre 1572 zwei Geschöß hoch aus festem Mauerwerk neuerbaut worden war. Das alte Pfarrgebäude war ein Holzbau gewesen.

Schon im Jahre 1564 war das Kirchspiel Skt. Laurenz, das seit dem Ende des 15. Jahrhunderts mit der katholischen Pfarre in Karbitz vereinigt war, von dieser wieder abgetrennt und einem evangelischen Seelsorger überwiesen worden.

Matthias Fritsch starb am 16. September 1581. Seine evangelischen Nachfolger waren: Samuel Jauch, geboren in Leipzig, gewesener Pfarrer in Ebersdorf, gestorben am 14. September 1593,

⁷⁾ Siehe den Aufsatz „Die Sct. Laurenziuskirche“ in den „Beitr. zur Heimatkunde“, 2. Jahrg., S. 162 und 3. Jahrg. S. 13 und 61.

⁸⁾ Ausführliches über die Ereignisse jener Zeit findet der Leser in den Aufsätzen des Verfassers in den „Beiträgen zur Heimatkunde des Aussig-Karbitzer Bezirkes“, Jahrg. II „Die Reformation u. Gegenreformation in Karbitz“, S. 11 u. 69; „Die Sct. Laurenziuskirche bei Karbitz“, Jahrg. II, S. 162 u. Jahrg. III, S. 13. u. 61, sowie in der von ihm verfaßten „Geschichte der Stadt Karbitz und ihrer Umgebung“, S. 40—81.

Asi koncem 15. století byla církevní obec svatý Vavřinec / *Skt. Laurenz*, skládající se z obcí Předlice / *Prödlitz*, Hrbovice / *Herbitz*, Ujezd / *Böhmisch Neudörfel* a Střížovice / *Strisowitz*, přidělena farnosti Chabařovice. Od této chvíle byl kostel svatého Vavřince filiálním kostelem Chabařovic.⁷⁾

Dne 15. června roku 1529 bylo městečko Chabařovice včetně kostela, fary a školy zničeno obrovským požárem. Jelikož zvonice stojící kousek od kostela byla zachráněna, nedostal nově postavený kostel, stejně jako tomu bylo u starého, opět žádnou věž.⁸⁾

Další jméno chabařovického faráře je nám známé až z roku 1563. Jmenoval se **Bartholomäus Jerschel (Jerselius)**. Byl zároveň děkanem ústeckého děkanátu. Jerschel, přísně katolický farář, byl v roce 1573 jmenován děkanem v Mostě. Po jeho odchodu se obyvatelstvo městečka obrátilo na evangelickou víru. Farní budova byla po požáru v roce 1572 nově vybudována do výšky dvou pater z pevného zdiva. Obnova se uskutečnila v letech 1573 a 1574. Stará farní budova byla původně dřevěná.

V roce 1575 se stal se svolením vrchnosti a církevního patrona Kaspara Schönbergera von Schönburg v Chabařovicích **prvním evangelickým farářem** dosavadní farář ze Skorotic, **Matthias Fritsch**.

V roce 1564 byla církevní obec svatý Vavřinec, která byla od konce 15. století s katolickou farností v Chabařovicích sjednocená, od této opět oddělena a převedena evangelickému pastrovi.

Matthias Fritsch zemřel dne 16. září 1581. Jeho evangelickými nástupci byli:

Samuel Jauch, narozený v Lipsku, dřívější farář v Habarticích (Ebersdorf), který zemřel dne 14. září 1593.

⁷⁾ Viz. pojednání „*Die Sct. Laurenziuskirche*“ v „*Beiträge zur Heimatkunde*“, 2. ročník, str. 162 a 3. ročník str. 13 a 61

⁸⁾ Podrobněji o událostech té doby nalezne čtenář v pojednání autora v „*Beiträge zur Heimatkunde des Aussig-Karbitzer Bezirkes*“, ročník 11 „*Die Reformation und Gegenreformation in Karbitz*“, str. 11 a 69, „*Die Sct. Laurenziuskirche bei Karbitz*“, ročník 11, str. 162 a ročník 11, str. 13 a 61, stejně jako v knize „*Geschichte der Stadt Karbitz und ihrer Umgebung*“, str. 40-81

— Simon Brochliß aus Siebenlehn bei Freiberg i. S., vom Jahre 1590 bis 1593 Schulmeister in Karbiß, gestorben am 28. Oktober 1595 — und Heinrich Roth aus Altenberg i. S., bisher Pfarrer in Tschauß bei Brüx.

Während der Amtsdauer des Letztgenannten erfolgte i. J. 1609 die Anschaffung einer neuen Orgel für die Kirche und die Anstellung eines eigenen Organisten. Der Friedhof, welcher bisher die Kirche umgab, wurde aufgelassen und ein neuer außerhalb des Städtchens angelegt. Seine Einweihung sowie auch die der Friedhofskapelle zu Skt. Michael fand Montag nach Dreifaltigkeit des Jahres 1611 statt. In diese Zeit fällt auch die Erbauung des noch jetzt stehenden Kirchturmes, dessen Bau im Jahre 1612 begonnen und 1614 zu Ende geführt wurde⁹⁾.

Pfarrer Heinrich Roth mußte bei Beginn der Gegenreformation im Monate Juni 1624 die Pfarre verlassen und auswandern. Er ließ sich zu Gensing in Sachsen nieder.

An seine Stelle trat nun ein katholischer Pfarrer namens Simon Schemelius, gebürtig aus Wittichenau, nordwestlich von Baußen, der am Tage Namen Mariä 1624 in die Karbißer Kirche von dem Leitmeritzer Probst feierlich eingeführt wurde. Dem neuen Pfarrer wurden wegen Mangels an katholischen Priestern auch die Kirchspiele von Kulm, Ebersdorf und Skt. Laurenz mit zugewiesen.

Schemelius gab sich die möglichste Mühe, seine Kirchkinder für die katholische Religion zu gewinnen, hatte aber wenig Erfolg. Erst vier Jahre später (1628) erzwang die Kulmer Obrigkeit ihre Annahme. Als im Spätherbste des Jahres 1631 der Einfall der Sachsen in Böhmen erfolgte, flüchtete Pfarrer Schemelius nach Obergrauen, wurde aber dort samt seiner Wirtschafterin ermordet.

Mit den sächsischen Truppen kehrten viele der nach Deutschland ausgewanderten Protestanten wieder zurück. Am 13. Jänner 1632 kam auch der evangelische Pfarrer Heinrich Roth wieder nach Karbiß, bezog die verlassene Pfarrei und amtierte wie früher. Er sah sich jedoch infolge der Siege der Kaiserlichen und des Rückzuges der Sachsen gezwungen, Anfang Juni desselben Jahres Karbiß wieder zu verlassen, und zwar diesmal für immer.

Der neue katholische Seelsorger für die Kirchspiele Karbiß, Kulm, Ebersdorf und Skt. Laurenz wird P. Martin genannt und dürfte wohl schon gleich seinem Nachfolger M. Paul Jezinger

⁹⁾ Barth. Habels Beschr., S. 100—103 u. 105—110.

Dalším nástupcem byl **Simon Brochlitz** z obce Siebenlehn u Freiberga v Sasku, který byl od roku 1590 do roku 1593 školním mistrem (učitelem) v Chabařovicích a zemřel 28. října 1595.

Následoval **Heinrich Roth z Altenbergu v Sasku, dosavadní farář v Souši u Mostu / Tschausch bei Brüx**. Během trvání úřadu posledně jmenovaného byly pořízeny v roce 1609 pro kostel nové varhany a byl zaměstnán varhaník. **Hřbitov**, který dosud obklopoval kostel, byl zrušen a byl založen nový hřbitov mimo městečko. Jeho vysvěcení stejně jako vysvěcení hřbitovní **kaple svatého Michaela** se konalo v pondělí po Trojici (Slavnost Nejsvětější Trojice) roku 1611. Do této doby spadá také **výstavba kostelní věže**, která stojí dodnes. Stavba byla započata v roce 1612 a dokončena v roce 1614.⁹⁾ Farář Heinrich Roth musel na začátku protireformace v červnu 1624 faru opustit a vystěhovat se do zahraničí. Usadil se v Geisingu v Sasku.

Na jeho místo nastoupil katolický farář jménem **Simon Schemelius**, rozený ve Wittichenau severozápadně od Budyšina (*Bautzen*). Simon byl litoměřickým proboštem slavnostně uveden do úřadu roku 1624 na Den jména Maria. Novému faráři byly z důvodu nedostatku kněží přisouzeny také církevní obce Chlumeck / *Kulm*, Habartice / *Ebersdorf* a svatý Vavřinec / *Skt. Laurenz*. Schemelius se všemožně snažil opět získat své „církevní děti“ pro katolické náboženství. Měl ale jen málo úspěchu. Až roku 1628 vynutila chlumecká vrchnost její přijetí. Když v roce 1631 vpadli do Čech Sasové, utekl farář Schemelius do Horní Krupky / *Obergraupen*, kde byl však i se svou hospodyní zavražděn.

Se saským vojskem se vrátilo zpět také mnoho protestantů, kteří se předtím vystěhovali do Německa. Dne 13. ledna 1632 se opět vrátil do Chabařovic evangelický farář **Heinrich Roth**. Nastěhoval se do opuštěné fary a úřadoval jako dříve. Po vítězství císařských vojsk a stažení Sasů byl nucen začátkem června Chabařovice opustit. Tentokrát už to bylo natrvalo.

Nový katolický farář pro církevní obce Chabařovice, Chlumeck, Habartice a svatý Vavřinec se jmenoval **páter Martin**. Jeho nástupcem byl **M. Paul Jezinger** z Nördlingenu.

⁹⁾ Barthel Habel, *Beschreibung von Karbitz*, str. 100-103 a 105-110

aus Nördlingen die Pfarrei in Kulm bezogen haben. Die uralte Karbitzer Pfarre war nun eine Filiale der Kulmer geworden. Pfarrer Jezinger wurde am 19. Mai 1636 vom Aussiger Dechant in die Karbitzer Kirche feierlich eingeführt. Er starb im Jahre 1649 in Kulm. Ihm folgte Johann Andreas Pfaffendorf, der am 27. August 1675 das Zeitliche segnete.

Der Kulmer Pfarrer Michael Ignatius Schmiedt (geb. 1645 zu Lochtschitz, eine Zeit Pfarrer in Probošcht) hat für Karbitz eine ganz besondere Bedeutung, weil er sich ein Ziel gesteckt hatte, das er mit großer Beharrlichkeit verfolgte: die alte Pfarrei in Karbitz wieder selbständig zu machen. Um dem dort neuanzustellenden Pfarrer standesgemäße Einkünfte zu sichern, schenkte er im Jahre 1700 mit Einwilligung des Schutz- und Patronats-herrn von Karbitz und Besitzers der Herrschaft Kulm, Grafen Johann Franz von Kolowrat-Krakowsky, und mit Zustimmung des Leitmeritzer Bischofs Jaroslav, Grafen von Sternberg, der wieder zu errichtenden Pfarre seinen Besitz in Wiklitz, das sogenannte „Stralendorfer Gütel“, mit der Bedingung, daß ihm dessen Nutzgenuß bis zu seinem Tode gewahrt bleibe. Die Stadtgemeinde Karbitz verpflichtete sich gleichzeitig, die Entrichtung der auf dieses Gut entfallenden Steuern, Abgaben u. dgl. zu übernehmen.

Durch den großen Brand in der Nacht vom 31. Oktober zum 1. November 1697 waren nicht nur nahezu sämtliche Häuser des Städtchens, sondern auch die Kirche vollständig zerstört worden. Nur die Mauern des Turmes hatten dem Feuer Widerstand geleistet, ebenso das steinerne Pfarrgebäude und das Haus Hans Müllers.

Nachdem die geborstenen Mauern der alten Kirche im Monate Juni 1699 niedergerissen worden waren, erfolgte am Tage Maria Heimführung die Grundsteinlegung zu der neuen Kirche auf dem Platze der alten durch den Kirchenpatron, Grafen Johann Franz.

Prastará chabařovická fara se nyní stala jen filiálkou chlumecké. Farář Jezinger byl ústeckým děkanem dne 19. května 1636 slavnostně uveden do úřadu v Chabařovicích. Zemřel v roce 1649 v Chlumci. Jeho následovníkem byl **Johann Andreas Pfaffendorf**, který zemřel 27. srpna 1675.

Chlumecký farář **Michael Ignatius Schmiedt** (nar. 1645 v Lochočicích / *Lochtschitz*, který byl určitou dobu farářem v Proboštově u Malečova / *Proboscht*) má pro Chabařovice mimořádný význam. Dal si za cíl osamostatnit opět starou farnost v Chabařovicích. Aby pro to faráři zajistil dostatečné příjmy, daroval v roce 1700 se souhlasem patrona Chabařovic a majitele panství Chlumeck, hraběte Johanna Franze von Kolowrat-Krakowsky a se souhlasem litoměřického biskupa Jaroslava, hraběte ze Sternberga, znovu obnovené faře svůj majetek ve Vyklicích / *Wiklitz*. Dar se uskutečnil s podmínkou, že mu užitek z tohoto Stralendorfského statku (*Stralendorfer Gütel*) zůstane zachován až do jeho smrti. Město Chabařovice se současně zavázalo, že bude platit daně a odvody, které na statek připadají.

V důsledku velkého požáru **v noci z 31. října na 1. listopad 1697 byly zničeny téměř všechny domy městečka. Také kostel byl kompletně zničen.** Jen zdi věže požáru odolaly, stejně jako kamenná budova fary a dům Hanse Müllera.

Poté, co byly popraskané zdi kostela v červnu 1699 strženy, následovalo na svátek „*Navštívení Panny Marie*“ (církevní svátek 2. července) **položení základního kamene nového kostela** na místě starého. Základní kámen položil patron kostela hrabě **Johann Franz Kolowrat-Krakowsky**.

von Kolowrat-Krakowsky. An dieser Feierlichkeit nahm eine große Volksmenge teil. Die starken Mauern des noch gegenwärtig stehenden Turmes zeigten sich nur im obersten Teile schadhast, weshalb sie ein Stück abgetragen werden mußten.

Der Kirchenpatron und der Pfarrer M. Jg. Schmiedt erwarben sich um diesen Kirchenbau außerordentliche Verdienste. Der Graf schenkte die Ziegel, den erforderlichen Kalk sowie das Bau- und Rüstholz; auch bezahlte er die Hälfte der 7950 Taler betragenden Arbeitslöhne. Die andere Hälfte beglich Pfarrer Schmiedt. Die Zufuhren sowie die gewöhnlichen Handarbeiten leisteten unentgeltlich die Bürger, trotzdem viele noch mit dem Aufbaue ihrer vom Feuer zerstörten Häuser beschäftigt waren. Auch die Bewohner der zum Kirchspiele gehörenden Ortschaften Hohenstein, Priesten und Straden beteiligten sich durch Zufuhren und Handarbeiten.

Das neue Gotteshaus, ein dreischiffiger, in einfachem Renaissance-stile ausgeführter Bau, wurde im Jahre 1701 vollendet und wahrscheinlich am Feste Namen Maria eingeweiht, denn an diesem Tage feierte man früher in Karbiß das Kirchweihfest, bis durch das Hofdekret Kaiser Josefs II. die sogenannte „Kaiserkirchweih“ eingeführt wurde. Nach dem Brande und während des Baues der Kirche wurde der gewöhnliche Gottesdienst in der Friedhofskapelle abgehalten.

Die innere Einrichtung der neuen Kirche mußte sich zunächst auf das Notwendigste beschränken und konnte erst nach und nach, wie es die Geldmittel gestatteten, vervollständigt werden. Der schöne Hochaltar mit dem Bilde Maria Geburt von Peter Brandel ist ein Geschenk der gräflichen Familie Kolowrat-Krakowsky in Kulm. Den Kreuzaltar ließ Pfarrer M. Jg. Schmiedt auf seine Kosten errichten und den Skt. Barbaraaltar stiftete die im Jahre 1719 gegründete Skt. Barbara-Bruderschaft.

Aus dem Metalle der bei dem Brande zerschmolzenen Glocken ließ Pfarrei Schmiedt durch den Glockengießer Johann Balthasar Grommel (Grommelius) in Aussig drei Glocken gießen. Sie wurden nach Ossegg geschafft und dort von dem Prälaten Benedikt Litwerig geweiht. Nachdem man sie wieder nach Karbiß gebracht hatte, zog man sie unter dem Jubel der Einwohnerschaft und in Gegenwart der Familie des Schutzherrn auf den wiederhergestellten Turm. Eine volle Stunde erklangen sie sodann „zum Troste und zur Freude der ganzen Kirchfahrt“.

Im Jahre 1707 kam die Herrschaft Kulm an die gräfliche Familie Kolowrat-Liebsteinsky. Am 16. Oktober 1714 trafen der

Této slavnosti se účastnilo velké množství lidí. Silné zdi věže, která stojí ještě i dnes, se ukázaly poškozené jen v horní části. Ta musela být sundána.

Patron kostela a farář Schmiedt si touto stavbou kostela získali velké zásluhy. Hrabě daroval cihly, nezbytné vápno, stavební a montážní dřevo. Také zaplatil polovinu mezd dělníků, které celkově činily 7950 tolarů. Druhou polovinu uhradil farář Schmiedt. Dovoz materiálu stejně jako běžné práce obstarali občané města bezplatně, i když ještě sami měli co dělat se stavbou svých domů, které byly poničeny požárem. Tímto způsobem se podíleli také občané obcí patřících k církevní obci, tedy Unčina / *Hohenstein*, Přestanova / *Priesten* a Strádova / *Straden*.

Nový dům Boží, třílodní, v jednoduchém renesančním stylu provedená stavba, byla dokončena roku 1701 a s největší pravděpodobností na svátek Jména Marie vysvěcena, neboť v tento den se dříve v Chabařovicích slavila slavnost vysvěcení kostela. To až do doby, než byl dvorním dekretem císaře Josefa II. zaveden jednotný „císařský den vysvěcení kostelů“. Po požáru a v době stavby kostela se běžné bohoslužby konaly ve hřbitovní kapli.

Vnitřní vybavení kostela se muselo ze začátku omezit jen na to nejnnutnější a postupně se doplňovalo tak, jak to umožnily peněžní prostředky. Hlavní oltář s obrazem narození Marie od Petera Brandla je darem hraběcí rodiny Kolowrat-Krakowsky z Chlumce. Křížový oltář nechal na vlastní náklady zřídit farář Schmiedt a oltář svaté Barbary darovalo Bratrstvo svaté Barbary založené v roce 1719.

Z kovu zvonů, které se roztavily při požáru, nechal farář Schmiedt ulít zvonařem Johannem Balthasarem Grommelem (*Grommelius*) v Ústí tři nové zvony. Byly odvezeny do Oseka / *Ossegg*, kde je prelát Benedikt Litwerig vysvětil. Poté byly v Chabařovicích za jásotu občanů města a v přítomnosti hraběcí rodiny vyzdvíženy na znovuobnovenou věž. Následně celou hodinu „zvonily pro potěchu a radost přítomných.“

V roce 1707 přešlo panství Chlumec na hraběcí rodinu Kolowrat-Liebstensky. Dne 16. října 1714 uzavřeli

neue Schutz- und Patronatsherr Graf Norbert Leopold von Kolowrat-Liebsteinski und Pfarrer M. Jg. Schmiedt mit Genehmigung des Bischofs von Leitmeritz, Grafen Hugo Franz von Königsegg, ein Abkommen, zufolge dessen die Schenkung des „Stralendorfer Güfels“ an die wiederzuerrichtende Karbizer Pfarre rückgängig gemacht wurde, um es mit dem herrschaftlichen Meierhofs in Wiklitz zu vereinigen. Dagegen vereinbarten beide folgendes: Pfarrer M. Jg. Schmiedt erlegt zuhanden des Patronatsamtes in Kulm ein Kapital von 2500 fl., dessen vierprozentige Zinsen dem zukünftigen Karbizer Pfarrer alljährlich auszusahlen sind. Er schenkt ferner der Karbizer Pfarre zwei ihm gehörende, auf dem Gebiete der Skt. Laurentiuskirche liegenden Weingärten, von denen jedoch dem Pfarrer in Kulm alljährlich der darauf haftende Dezem zu entrichten ist. Die Obrigkeit verpflichtet sich, dem neuanzustellenden Pfarrer in Karbitz und seinen Nachfolgern jährlich einen Betrag von 30 fl. auszusahlen. Die gleiche Verpflichtung nahm auch die Stadtgemeinde auf sich und versprach, diesen Betrag schon vom Jahre 1715 angefangen bis zur Anstellung eines eigenen Pfarrers in Karbitz vorläufig an das Pfarramt in Kulm zu entrichten, weil Pfarrer Schmiedt durch einen eigens gehaltenen Kaplan alle Sonn- und Feiertage den Gottesdienst in Karbitz besorgen ließ.

Der Pfarre in Karbitz wurden zugewiesen: Stadt und Dorstadt Karbitz sowie die schon von altersher eingepfarrt gewesenen Dörfer Priesten, Straden und Hohenstein. Dann jene Felder und Wiesen, welche schon früher zu ihr gehört hatten, u. zw. an Feldern 68 Strich Prager Maß und 4 Wiesen. An Abgaben hatten die Kirch Kinder zusammen zu entrichten: 11 fl. anstatt der sogenannten „Veitskäse“ und an Dezem 36 Strich Pr. M. Korn und 33 Str. Hafer. Hievon hatte jedoch der Pfarrer dem Schulmeister jährlich etwa 2 1/2 Str. Korn abzugeben. Auch bewilligte der Patronatsherr die unentgeltliche Ausfolgung von jährlich 8 Faß Bier aus seinem Brauhause in Kulm an die zukünftigen Pfarrer in Karbitz und verpflichtete sich, den etwa zu der sogenannten „kanonischen Portion“ fehlenden Betrag aus eigenen Mitteln zu decken¹²⁾.

Nach dem schrecklichen Brande vom Jahre 1697 gelobte die Bürgerschaft, jedes Jahr am 31. Oktober und am Tage St. Florian (4. Mai) in der Stadt einen „Umgang“ zu halten und Gott zu bitten, er möge die Gemeinde in Zukunft vor solch großem Unglücke

¹²⁾ Stiftungsinstrument im Stadtarchive zu Karbitz, Abt. D, S. 5, Nr. 4. Pfarrgedenkbücher in Karbitz und Kulm.

hrabě **Norbert Leopold von Kolowrat-Liebsteinsky** a farář **M. Ig. Schmiedt** s povolením biskupa litoměřického, hraběte Hugo Franze von Königsegg, dohodu. Na základě této dohody bylo darování vyklického statku (*Stralendorfer Gütel*) chabařovické znovuobnovené faře zneplatněno, aby tato mohla být spojena s panským statkem ve Vyklicích. Oproti tomu dohodli oba následující:

Farář M. Ig. Schmiedt složí k rukám patronátního úřadu v Chlumci kapitál ve výši 2500 florinů. Čtyřprocentní úrok z těchto peněz bude budoucímu chabařovickému faráři každoročně vyplácen. Daruje dále chabařovické faře dvě vinice, které mu patří a které leží u kostela svatého Vavřince. Z těchto však bude každoročně placen faráři v Chlumci každoročně na nich váznoucí desátek. Vrchnost se zavazuje, že bude nově jmenovanému faráři v Chabařovicích ročně vyplácet částku 30 florinů. Stejný závazek na sebe vzala také městská obec a slíbila, že tuto částku začne vyplácet již dopředu farnímu úřadu v Chlumci od roku 1715 až po jmenování vlastního faráře v Chabařovicích.

Faře v Chabařovicích byly přiděleny: město a předměstí Chabařovice stejně jako již od pradávna přidělené vesnice Přestanov, Strádov a Unčín. Poté pole a louky, které jí patřily již v minulosti a sice 68 štrychů pražské míry a 4 louky. Na odvodech museli věřící společně odvádět: 11 florinů, na desátcích 36 štrychů pražské míry obilí a 33 štrychů ovsa. Z toho musel farář školnímu mistrovi (učiteli) ročně odevzdat asi 2,5 štrychu obilí. Patronátní pán povolil také bezplatné vydání ročně 8 sudů piva z pivovaru v Chlumci (*Brauhaus in Kulm*) budoucím farářům v Chabařovicích a zavázal se pokrýt chybějící částku do výše takzvané „kanonické porce“ z vlastních zdrojů.¹²⁾

Po strašném požáru v roce 1697 se občané Chabařovic rozhodli, že budou každý rok 31. října a na den svatého Floriána (4. května) konat procesí a prosit Boha, aby do budoucna obec od takového neštěstí ochránil.

¹²⁾ *Stiftungsinstrument im Stadtarchive zu Karbitz*, Abtl. D, F. 5, č. 4, farní pamětní knihy v Chabařovicích a Chlumci

bewahren. Auch ließ der Bürger Johann Krauße im Jahre 1705 auf seine Kosten die Florianikapelle erbauen¹³⁾.

Am 16. Feber 1716 starb in Kulm Pfarrer Michael Ignatius Schmiedt im Alter von 71 Jahren. Er war ein würdiger Priester und außerordentlicher Wohltäter der Karbißer Kirche und Gemeinde. Sein Leichnam wurde in der Gruft, die er sich vor dem Kreuzaltare in der Karbißer Kirche hatte erbauen lassen, beigesezt. Die Gruftinschrift nennt ihn mit vollem Rechte einen guten Hirten. Zu erwähnen wäre noch, daß er im Jahre 1694 die Mariensäule auf dem Marktplaße in Karbiß errichten und auch das im Jahre 1697 ausgebrannte Schulhaus auf eigene Kosten wieder ausbauen ließ.

Der erste Pfarrer der nunmehr wieder selbständig gewordenen Pfarre Karbiß war Franz Höhne, ein geborener Karbißer. Er starb schon am 8. Feber 1721 im 31. Lebensjahre. Man fand ihn des Morgens tot in seinem Blute liegend im Bette. Er wurde in der Gruft Pfarrer Schmiedts bestattet.

Der Nachfolger Höhne's, Christian Ignatius Burkert, auch ein Karbißer, starb schon am 24. April 1721, nachdem er erst sechs Wochen die Pfarre inne hatte. Er fand ebenfalls in der Gruft Pfarrer Schmiedts seine letzte Ruhestätte.

Johann Georg Habel, geboren in Ebersdorf, bisher Pfarrer in Kulm, starb, ehe er die ihm verliehene Stelle eines Pfarrers in Karbiß antrat, in Kulm am 23. Mai 1721.

Nun wurde Johann Georg Knott aus Böhm.-Kamniß, ehemals Altarist in Mariaschein, am 8. Juni 1721 als Pfarrer in Karbiß eingeführt. Er starb am 27. April 1733 und ruht in der Gruft vor dem Hochaltare.

Diesem folgte Elias Gregorius Oppiß, geboren in Blottendorf, gewesener Pfarrer in Kulm. Er kam am 19. Mai 1733 nach Karbiß, wurde im Jahre 1749 bischöflicher Bezirks-Vikar und starb am 1. Juli 1765 im 75. Lebensjahre. Seine Leiche wurde ebenfalls in der Gruft vor dem Hochaltare beigesezt. Während seiner Amtstätigkeit errichtete der Bürger Ignaz Honolke mit Bewilligung des Rates die Einsiedelei bei dem sogenannten Johannesbergel. Damals entstand wohl auch die künstliche Höhle daselbst. Fünfzehn Jahre später wurde oberhalb derselben eine Kapelle zu Ehren des hl. Johannes des Täufers erbaut¹⁴⁾.

(Fortsetzung folgt.)

¹³⁾ Stadtarch. Karbiß, Gedenkb. I, S. 240.

¹⁴⁾ Karbißer Stadtbuch Lit. A, S. 136. — Stadt-Arch. Karbiß, Abt. D, S. 16.

Občan Johann Krauße (asi také starosta obce) nechal v roce 1705 na své náklady postavit kapli svatého Floriána.¹³⁾

16. února 1716 zemřel v Chlumci farář Michael Ignatius Schmiedt ve věku 71 let. Byl váženým knězem a mimořádným dobrodincem chabařovického kostela a obce. Jeho tělo bylo uloženo do hrobky, kterou si nechal vystavět před křížovým oltářem chabařovického kostela. Nápis na hrobce ho nazývá plným právem dobrým pastýřem. Za zmínku také stojí, že nechal na vlastní náklady v roce **1694 postavit také mariánský sloup na Tržním náměstí a nechal na vlastní náklady v roce 1697 opět postavit vyhořelou školní budovu.**

Prvním farářem znovu obnovené samostatné farnosti byl Franz Höhne, rozený Chabařovičák. Zemřel již 8. února 1721 ve věku 31 let. Našli ho ráno mrtvého ležícího v posteli. Byl pochován do hrobky faráře Schmiedta.

Následovníkem byl **Christian Ignatius Burkert**, také Chabařovičák, který zemřel již 24. dubna 1721 poté, co měl farnost na starosti pouhých 6 týdnů. Našel místo posledního odpočinku také v hrobce faráře Schmiedta.

Johann Georg Habel, narozený v Habarticích, dosavadní farář v Chlumci, zemřel ještě dříve než na jemu propůjčené místo faráře v Chabařovicích nastoupil. Stalo se tak v Chlumci dne 23. května 1721. Nyní se stal farářem **Johann Georg Knott** z České Kamenice, dříve oltářník v Bohosudově. Dne 8. června 1721 byl uvedený do úřadu faráře v Chabařovicích. Zemřel 27. dubna 1733 a odpočívá v hrobce před hlavním oltářem.

Jeho následoval **Elias Gregorius Opitz** narozený v Polevsku v okrese Česká Lípa / *Blottendorf*, dříve farář v Chlumci. Do Chabařovic přišel dne 19. května 1733. V roce 1749 se stal okresním biskupským vikářem a zemřel 1. července 1765 ve věku 75 let. Jeho tělo bylo také uloženo do hrobky před hlavním oltářem. Během jeho úřadování zřídil občan **Ignaz Honolke se souhlasem rady poustevnu u takzvaného Janova vrchu / Johannesbergel. Tehdy tam asi vznikla i umělá jeskyně. O 15 let později byla na stejném místě na počest sv. Jana Křtitele zřízena kaple.**¹⁴⁾

¹³⁾ Městský archiv Chabařovice, *Gedenkbuch I*, str. 240 (Pamětní kniha I)

¹⁴⁾ Chabařovická Městská kniha (*Stadtbuch*) Lit. A, str. 136 - Městský archiv Chabařovice (*Stadtarchiv Karbitz*), oddělení D, F. 16

Karl Müller, früher Pfarrer in Praskowitz, dann in Kulm, kam am 1. August 1765 als Pfarrer nach Karbitz und ging im Jahre 1768 als Dechant nach Falkenau.

Dessen Nachfolger Michael Burkert, geboren in Karbitz, zuvor Pfarrer in Kulm, übernahm die hiesige Pfarre am 14. September 1768, ging am 10. Dezember 1783 mit dem Tode ab und wurde in der Gruft vor dem Hochaltare bestattet. M. Burkert machte sich besonders um Karbitz und seine Geschichte dadurch verdient, daß er uns eine Abschrift der Barthel Habelschen „Beschreibung von Karbitz“ hinterließ. Erwähnt sei auch, daß im Jahre 1781 auf kaiserlichen Befehl die Einsiedelei bei dem Johannesbergel aufgehoben wurde.

Josef Zechel, geboren in Doitsdorf, wurde Pfarrer in Karbitz am 2. Mai 1784 und starb am 17. April 1790. Unter ihm wurde Franz Karl Saiz aus Prag hier Kaplan (wahrscheinlich der erste). Dieser ist der Verfasser der „Chronik des Schutzstadtels Karbitz“, gewöhnlich die „Saiz'sche Chronik“ genannt. Zu berichten ist ferner, daß im Jahre 1788 auf Befehl der Statthalterei die bis zu dieser Zeit zum Kirchspiele St. Laurenz gehörenden Dörfer Herbitz und Predlitz nach Karbitz eingepfarrt wurden.

Der Nachfolger Pfarrer Zechels, Franz Honolke, geboren in Auffig, übernahm die Karbitzer Pfarre am 30. Juni 1790. Unter diesem war im Jahre 1813 Ignaz Man Kaplan, der sich anlässlich des Brandes der Stadt während der Schlacht bei Kulm am 29. August 1813 um die Erhaltung der Kirche große Verdienste erwarb. Das Schindeldach des Turmes war zuerst vom Feuer ergriffen worden. Dieser brannte vollständig aus, die Glocken stürzten herab, schlugen das Gewölbe hinter dem Musikchore durch und blieben daselbst liegen. Die große Glocke zeigte keine Beschädigung, die beiden anderen aber waren in Trümmer gegangen. Auch das Kirchendach mit dem Sanktustürmchen sowie die Orgel und die anderen Musikinstrumente auf dem Chore wurden durch das Feuer vernichtet. Den Bemühungen des Kaplans Man und des Kirchenvaters Josef Steinsky war es zu danken, daß das Innere der Kirche erhalten blieb; doch war alles vom Rauche geschwärzt. Pfarrer Honolke war mit seinen Kirchenkindern in den Bergwald

Karl Müller, dříve farář v Prackovicích / *Praskowitz*, potom v Chlumci, přišel do Chabařovic dne 1. srpna 1765. V roce 1768 odešel jako děkan do Sokolova / *Falkenau*.

Jeho následovníkem byl **Michael Burkert**, narozený v Chabařovicích, dříve farář v Chlumci. Farnost převzal dne 14. září 1768. Dne 10. prosince 1783 zemřel a byl pochován v hrobce pod hlavním oltářem.

Michael Burkert se zasloužil o Chabařovice tím, že nám zanechal opis nejstarší kroniky *Beschreibung von Karbitz* / Popis Chabařovic od Barthela Habela. Je také nutno zmínit, že na císařské nařízení byla poustevna na Janově vršku v roce 1781 zrušena.

Josef Zechel, narozený ve Fojtovicích / *Voitsdorf*, se stal farářem v Chabařovicích 2. května 1784 a zemřel 17. dubna 1790. Za jeho časů se stal **Franz Karl Saiz** z Prahy kaplanem v Chabařovicích. Byl to první kaplan v Chabařovicích. Ten je autorem *Chronik des Schutzstadtels Karbitz* / Kronika patronátního městečka Chabařovic, která se běžně nazývá také „**Saizova kronika**“. Je třeba také informovat, že v roce 1788 byli z nařízení Státního poručnictví k Chabařovicům až do dnešních dnů přifařeny obce Hrbovice a Předlice, které původně patřily k církevní obci svatého Vavřince.

Následovníkem faráře Zechela byl **Franz Honolke**, narozený v Ústí nad Labem. Chabařovickou faru převzal 30. června roku 1790. Za jeho časů se stal **v roce 1813 Ignaz May kaplanem**, který se během požáru města za bitvy u Chlumce 29. srpna 1813 zasloužil o zachování kostela. Šindelová střecha věže začala hořet jako první. Ta zcela vyhořela a zvony se zřítily dolů, prorazily klenbu za hudebním kůrem a zůstaly tam ležet. Velký zvon nevykazoval žádné viditelné poškození, ostatní dva se však roztříštily. Také kostelní střecha s věžičkou, varhany a další hudební nástroje na kůru byly požárem zničeny. Snaze kaplana **Maye** a kostelního správce **Josefa Steinsky** můžeme děkovat za to, že vnitřek kostela zůstal zachován. Vše však bylo začerněné kouřem. Farář Honolke utekl s ostatními lidmi do horského lesa

Rabenei-geflüchtet. In der Stadt waren außer dem Kaplan und dem genannten Kirchenwater kaum noch sieben Personen zurückgeblieben.

Am 20. März 1816 verschied Franz Honolke. Ihm folgte der frühere Kaplan von Karbitz, Ignaz Man, Pfarradministrator in Ebersdorf. Dieser starb am 1. Juni 1825 und wurde auf dem hiesigen Friedhofe beerdigt. Im Jahre 1816 war die Wiederherstellung der Kirche vollendet, doch erst zwei Jahre später erhielt der Turm statt des Notdaches ein Ziegeldach. Auch wurden auf dem Platze vor der Kirche die beiden zer Schlagenen Glocken umgegossen. Das Jahr 1823 ist denkwürdig durch die Erbauung des St. Johanneskirchleins an der Stelle der im Jahre 1800 wegen Bau fälligkeit abgetragenen Johanneskapelle. Im darauffolgenden Jahre erhielt die Pfarrkirche eine neue Orgel, hergestellt durch den Orgelbauer Franz Sellaer aus Königswald.

Nach dem Tode Ignaz Man's bekam die erledigte Pfarrerstelle Adalbert Michel, welcher schon seit 1814 Kaplan in Karbitz war. Dieser verschied am 5. Juni 1855 im Alter von 66 Jahren und wurde auf dem Karbitzer Friedhofe bestattet. Die große Glocke dürfte bei dem Sturze vom Turme im Jahre 1813 doch gelitten haben, denn im Jahre 1832 zersprang sie und wurde in diesem Jahre in Böhm.-Leipa umgegossen. Auch der Zustand der kleinen Glocke machte einen Umguß notwendig, der gleichzeitig erfolgte.

Der Nachfolger A. Michels, Anton Linke, Pfarrer in Ebersdorf, wurde am 27. September 1855 ernannt und am 14. Oktober 1855 in sein Amt eingeführt. Er starb am 19. November 1868 im Alter von 69 Jahren. Nach seinem Tode wurde die Ortschaft Hohenstein aus dem Karbitzer Kirchensprengel ausgeschieden und mit der Kirchengemeinde Mariaschein vereinigt.

Nun wurde Franz Schuvert, geboren im Jahre 1823 in Wellewitz bei Saaz, bisher Pfarrer in Ebersdorf, Pfarrer in Karbitz. Er wurde am 4. März 1869 in die hiesige Kirche eingeführt. In den Jahren 1872 und 1873 kam es zum Umbaue, beziehungsweise zur Renovierung des Kirchturmes nach dem Plane des Bau-meisters Ferdinand Leinweber d. J. aus Karbitz. Die Mauern erwiesen sich trotz ihres hohen Alters (erbaut 1612—1614) und zweier Brände (1697 und 1813) noch tragfähig und wurden um 8 Meter erhöht. Der Turm erhielt ein neues Schieferdach mit Laterne und ganz neuen Verpuß. Der Patronats Herr, Graf Friedrich von Westphalen-Fürstenberg, schenkte die Turmuhr im Werte von 800 fl. ö. W.

na vrch Rabenov. Kromě kaplana a jmenovaného správce kostela zůstalo z celých Chabařovic v době bitvy ve městě sotva ještě sedm osob.

Dne 20. března 1816 Franz Honolke zemřel. Následoval ho dřívější chabařovický kaplan **Ignaz May**, farní administrátor v Habarticích. Ten zemřel 1. června 1825 a byl pochován na zdejším hřbitově.

V roce 1816 byla obnova kostela dokončena. Trvalo však ještě další dva roky než dostala věž místo provizorního zastřešení taškovou střechu. Na prostranství před kostelem byly znovu odlity oba rozbité zvony.

Rok 1823 je hoden zmínění také z důvodu výstavby kostelíka svatého Jana / *Johanneskirchlein* na místě kaple svatého Jana. Ta musela být v roce 1800 z důvodu zchátralosti zbourána.

V následujícím roce 1824 získal kostel nové varhany, které postavil **Franz Feller** z Libouchce / *Königswald*.

Po smrti Ignaze Maye se stal farářem **Adalbert Michel**, který byl již od roku 1814 kaplanem v Chabařovicích. Zemřel 5. června 1855 ve věku 66 let a byl pochován na chabařovickém hřbitově.

Velký zvon při pádu z věže roku 1813 musel také utrpět škodu, neboť v roce 1832 se roztrhl a byl v tomto roce v České Lípě znovu přetaven. Také malý zvon musel být znovu odlit.

Následovníkem Adalberta Michela byl **Anton Linke**, farář v Habarticích. Ten byl jmenován 27. září 1855 a 14. října 1855 uveden do úřadu. Zemřel 19. listopadu 1868 ve věku 69 let. Po jeho smrti byla obec Unčín vyňata z chabařovické farnosti a spojena s obcí Bohosudov / *Mariaschein*. Nyní se stal **Franz Schubert**, narozený 1823 ve Veleticích u Žatce, dosavadní farář v Habarticích, farářem v Chabařovicích. Dne 4. března 1869 byl uveden do zdejšího kostela.

V letech 1872 a 1873 došlo k přestavění a renovaci kostelní věže podle plánů stavitele **Ferdinanda Leinwebera** mladšího z Chabařovic. Zdi se ukázaly i přes své stáří (postaveny 1612-1614) a dva požáry (1697 a 1813) ještě dobře nosné a byly zvýšeny o 8 metrů. Věž dostala novou břidlicovou střechu a zcela novou fasádu. Patron kostela, hrabě **Friedrich von Westphalen-Fürstenberg**, věnoval kostelní hodiny v hodnotě 800 florinů rakouské měny.

Schon am 2. Oktober 1872 war durch den Zimmermeister Franz König das Turmkreuz aufgesetzt worden. Der Kostenaufwand für diesen Bau betrug trotz der vielen geschenkten Baumaterialien immer noch 4125 fl. ö. W., welcher Betrag durch Sammlungen, Veranstaltungen u. a. aufgebracht wurde.

Pfarrer Schubert starb als Personaldechant am 26. Feber 1889 66 Jahre alt und wurde auf dem hiesigen Friedhose beerdigt.

An seine Stelle trat Gustav Mattauch, geboren am 8. Jänner 1846 zu Reichstadt bei Böhm.-Leipa, zuletzt Pfarrer in Ebersdorf. Seine Bestätigung erfolgte am 25. Mai 1889. Er wurde später Personaldechant, bischöflicher Bezirks-Vikar, im Jahre 1902 Kanonikus des Leitmeritzer Domkapitels und starb im August des Jahres 1923 als Domprobst daselbst.

Während seiner Amtsführung in Karbitz kam es infolge der „Los-von-Rom-Bewegung“ auch hier zu zahlreichen Übertritten zur evangelischen Kirche. Die Übergetretenen und die in Karbitz schon vordem ansässigen Protestanten waren nun so zahlreich, daß die evangelische Kirchengemeinde Tepliz, zu welcher die Karbitzer Glaubensgenossen gehörten, hier im Jahre 1899 eine Predigtstation errichtete. Man plante sofort auch die Erbauung einer evangelischen Kirche und schon am 31. Mai 1899 fand die Grundsteinlegung dazu statt. Die Seelsorge übernahm am 1. November 1899 der Vikar Paul Weißbach, welcher auch seinen Wohnsitz in Karbitz nahm.

Der Nachfolger des katholischen Dechanten und Vikars G. Mattauch, Josef Hoffmann, geboren am 25. Mai 1862 zu Schönbüchel bei Schönlinde, Pfarrer in Kulm, erhielt am 11. September 1902 die bischöfliche Bestätigung und zog am 14. September in die hiesige Pfarrei ein.

Im Jahre 1908 kam es zur Bildung einer selbständigen evangelischen Pfarrgemeinde Augsburger Bekenntnisses in Karbitz. Zu dieser gehören nicht nur die hiesigen Protestanten, sondern auch die aus Arbesau, Aufschine, Böhm.-Kahn, Böhm.-Neudörfel, Herbitz, Hohenstein, Kninitz, Kulm, Neuhof, Nollendorf, Peterswald, Saara, Schönfeld, Sernitz, Sobochleben, Straden, Streckenwald, Tellnitze und Wiklitze. Außerdem ist seit dem Jahre 1905 die Predigtstation Wetschen mit den Ortschaften Wetschen und Modlan der evangelischen Seelsorge in Karbitz angegliedert. Der Vikar Paul Weißbach war im Jahre 1904 von Karbitz abgegangen und durch den Vikar Richard Otto ersetzt worden. Dieser blieb hier

Dne 2. října 1872 byl Franzem Königem, tesařským mistrem, nasazen kříž na kostelní věž. Celková cena této výstavby činila přes veškeré materiální dary 4125 florinů rakouské měny. Peníze byly získány sbírkami, společenskými akcemi atd. Farář Schubert zemřel jako personální děkan 26. února 1889 ve věku 66 let a byl pochován na místním hřbitově.

Na jeho místo nastoupil **Gustav Mattauch**. Narodil se dne 8. ledna 1846 v Zákupích u České Lípy. Dříve byl farářem v Habarticích. Jeho jmenování se uskutečnilo 23. května 1889. Později se stal personálním děkanem, biskupským okresním vikářem, v roce 1902 kanonikem litoměřické katedrální kapituli a zemřel v srpnu roku 1923 jako katedrální probošt v Litoměřicích.

Během jeho úřadování došlo v rámci „Hnutí pryč od Říma“ (*Los-von-Rom-Bewegung*) také zde k mnoha přestupům k evangelické církvi. Přestupivší a také již dřívější chabařovičtí protestanti byli nyní v takovém počtu, že zde evangelická obec Teplice, kam chabařovičtí evangelíci patřili, zřídila v roce 1899 kazatelnu. Hned se také plánovala stavba **evangelického kostela a už 31. května 1899 se k tomu uskutečnilo položení základního kamene**. Pastorační převzal 1. listopadu 1899 evangelický vikář **Paul Weißbach**, který se do Chabařovic přistěhoval.

Následovníkem katolického děkana a vikáře Gustava Mattauchy byl **Josef Hoffmann** narozený 25. května 1862 v obci Krásný Buk u Krásné Lípy / Schönbüchel bei Schönlinde, farář v Chlumci. Dne 14. září 1902 nastoupil svůj úřad.

V roce 1908 došlo k vytvoření samostatné evangelické farní obce augsburského vyznání v Chabařovicích. K této patřili nejen místní protestanti, nýbrž také protestanti z Varvažova, Užína, Českého Chvojna, Českého Újezda, Hrbovic, Unčina, Knínic, Chlumce, Nového Dvora / *Neuhof*, Nakléřova, Petrovic, Ždaru / *Saara*, Tuchomyšle / *Schönfeld*, Žernic / *Sernitz*, Sobochleb, Strádova, Větrova / *Streckenwald*, Telnice, Vyklic atd. Kromě toho je přičleněna k Chabařovicím od roku 1905 duchovní péče o obce Všeň / *Weschen* a Modlany / *Modlan*.

V roce 1904 evangelický vikář Paul Weißbach z Chabařovic odešel a nahradil ho vikář **Richard Otto**, který zde zůstal do roku 1907.

bis 1907. Ihn löste der Vikar Martin Schreiber ab, der im nächsten Jahre zum ersten Pfarrer der neugegründeten evangelischen Pfarrgemeinde gewählt wurde. Im Jahre 1909 verließ er Karbitz. Sein Nachfolger war Erhard Böhm.

Die Ortschaft Predlitz bildete vom Jahre 1788 bis zum Jahre 1910 einen Bestandteil der katholischen Pfarre Karbitz. Im letztgenannten Jahre wurde in Predlitz eine selbständige Pfarre errichtet und im Juli 1910 ein eigener Pfarrer angestellt.

Nachdem der evangelische Pfarrer Erhard Böhm im Laufe des Frühjahres 1913 von Karbitz abgegangen war, wurde Alexander Ducommun zu dessen Nachfolger gewählt und Pfingstmontag desselben Jahres in sein Amt eingeführt.

Am 1. September 1917 trat der katholische Pfarrer Josef Hoffmann nach Verzichtleistung auf seine Stelle in den Ruhestand und übersiedelte nach Graz. Nun wurde Hermann Sitte, geboren am 15. November 1883 in Warnsdorf, bisher Pfarrer in Sonnenberg bei Komotau, katholischer Pfarrer in Karbitz. Er trat am 1. Jänner 1918 hier ein und wurde am 13. Jänner feierlich in die Kirche eingeführt. Auf seine Anregung erfolgte im Jahre 1925 eine gründliche Renovierung des baulich sehr heruntergekommenen St. Johanneskirchleins. Die bedeutenden Kosten brachte man durch Sammlungen auf. Auch leisteten mehrere hiesige Einwohner freiwillige, unentgeltliche Arbeit. Die neue Glocke ist ein Geschenk des Direktors Rudolf Parschill.

Der evangelische Pfarrer A. Ducommun ging am 1. Dezember 1919 nach Hohenelbe ab. Sein Nachfolger wurde Hellmut Milner, geboren am 7. März 1893 in Luck bei Luditz, der sein Amt am 1. Feber 1920 antrat.

Nahradil ho vikář **Martin Schreiber**, který byl v příštím roce zvolen **prvním farářem nově založené evangelické farní obce**. V roce 1909 opustil Chabařovice. Jeho následovníkem byl **Erhard Böhm**.

Obec Předlice tvořila od roku 1788 do roku 1910 součást katolické farnosti Chabařovice. V roce 1910 se předlická fara osamostatnila a získala vlastního faráře.

Poté, co evangelický farář Erhard Böhm v průběhu jara 1913 z Chabařovic odešel, byl jeho nástupce zvolen **Alexander Ducommun** a na Svatodušní pondělí uveden do úřadu.

Dne 1. září 1917 se vzdal katolický farář Josef Hoffmann svého úřadu a na důchod přesídlil do Grazu. Nyní se stal **Hermann Sitte** narozený 15. listopadu 1883 ve Varnsdorfu, dosud farář ve Výsluní u Chomutova / *Sonnenberg bei Komotau*, katolickým farářem v Chabařovicích. Nastoupil 1. ledna 1918 a dne 13. ledna byl slavnostně uveden do kostela. Na jeho popud byl v roce 1925 důkladně zrenovován kostelík svatého Jana. Většinu nákladů uhradila veřejná sbírka. Zdejší občané také vykonali dobrovolnou, bezúplatnou práci. Nový zvon byl darem ředitele Rudolfa Parschilla.

Evangelický farář A. Ducommun odešel 1. prosince 1919 do Vrchlabí. Jeho následovníkem byl Hellmut Milner, narozený 7. března 1893 ve Žluticích. Do úřadu nastoupil dne 1. února roku 1920.

Po Hermannu Sitte následoval od roku 1928 Johannes Röttig narozený 22. 3. 1889 v Jiříkově. Po válce byl farářem od 1. 8. 1947 Jan Linhart, který sloužil dlouhá léta a zemřel 30. 1. 1982.

Od 1. 12. 1979 byl farářem Josef Faltejsek. Snažil se o obnovu zařízení farnosti. Provedl údržbu střechy kostela a jeho vymalování, jakož i opravu varhan, přičemž na tyto práce věnoval i své vlastní prostředky. Ve stejné době byla provedena také oprava střechy kaple sv. Jana Křtitele. Josef Faltejsek byl farářem v Chabařovicích do 30.11.1985.

Od 1. 7. 1986 ho následoval v úřadě Richard Kavan a následně od 1.9.1988 Viktor Maretta. Ten spravoval farní úřad při kostele Narození Panny Marie v Chabařovicích do 30.9.1990.

Od 1.10.1990 byl farářem P. Valentin Karol Laburda z dominikánského kláštera při kostele svatého Vojtěcha v Ústí nad Labem.

Výuku náboženství zajišťovala jako katechetka paní Věra Křížová. Výuka 20-ti přihlášených dětí se konala v budově fary.

Na základě snahy o záchranu památek jako kulturního odkazu minulosti, byl dne 7.8.1990 na úrovni rady ObNV 2 a za účasti pracovníků památkové péče z Ústí nad Labem proveden soupis památek dle jednotlivých katastrálních území. Při tom bylo provedeno ohodnocení jejich současného stavu s určením nákladů na jejich nutnou opravu. V této souvislosti bylo zjištěno, že na Mariánském sloupu z roku 1694 na Husově náměstí chybějí 2 sochy světců z původních 4 soch. Dalším šetřením bylo zjištěno, že tyto sochy, jež byly v havarijním stavu, nechal odstranit a odvést na skládku přes protesty pana Michala Kříže, kostelníka chabařovického kostela, v letech 1960 - 1965 tehdejší předseda MěNV.

Za dalšího předsedy MěNV v letech 1966-1976, který měl dobrý poměr ke kulturním památkám, i když za jeho předchozí správy města v roce 1958 byl odstraněn pomník prezidenta Tomáše G. Masaryka, došlo k oplocení Mariánského sloupu pro jeho ochranu.

Také u další kulturní památky náboženské povahy, poustevny z roku 1750 pod kaplí svatého Jana Křtitele z roku 1765 bylo zjištěno značné poškození obou objektů, k čemuž došlo v důsledku vandalismu při bourání spodní části Chabařovic.

Karola Laburdu vystřídal v roce 1991 P. Hynek Šťastný z arciděkanství Ústí nad Labem. V nepřítomnosti obou kněží vypomáhal při výkonu duchovní správy P. Bartoloměj Kulhavý, převor dominikánského kláštera v Ústí nad Labem. Výuku náboženství zajišťovala i nadále paní Věra Křížová jako katechetka. Výuka probíhala také v roce 1991 v budově fary a navštěvovalo ji 26 přihlášených dětí. V průběhu Vánoc, dne 28. 12. 1991 v 16.30 hodin, se konal v kostele Narození Panny Marie v Chabařovicích vánoční koncert ústeckého pěveckého sboru se sbormistrem panem MuDr. Ivanem Brožkem a za účasti koncertního mistra na varhany pana Prof. Josefa Popelky z Akademie muzických umění v Praze.

V roce 1992 probíhala dále duchovní výchova dětí. Výuku náboženství zajišťovala nadále paní Věra Křížová z Chabařovic. K 30. 6. 1992 navštěvovalo výuku náboženství 30 žáků ZvŠ (Husovo nám. 17) a 2 žákyně JZŠ (Masarykova 559). V rámci výuky náboženství byly uspořádány 2 veřejné dětské besídky v kostele a to 8. 1. 1992 a 27. 5. 1992.

K 1. 12. 1992 převzal výkon duchovní správy chabařovické farnosti od arciděkanského úřadu Ústí nad Labem klášter tovaryšstva Ježíšova při kostele Panny Marie Sedmibolestné Bohosudov. Duchovní činnost od tohoto dne zajišťoval v zastoupení P. PhDr. Rudolf Dušek a k 1. 1. 1993 byl jmenován administrátorem farního úřadu Chabařovice P. Mgr. Jiří Majkov, člen tohoto řádu. Duchovní správa v Chabařovicích uskutečnila v uplynulém roce 1 svatební obřad v kostele v Chabařovicích a 1 církevní pohřební obřad na hřbitově v Chabařovicích.

Na Štědrý den uspořádal Městský úřad od 16.00 do 17.00 hod. a od 21.00 do 22.00 hod. tradiční koncert trubačů hornické dechové hudby pana Josefa Suchého z arkýře radnice, který byl sestaven z vánočních písní.

V oblasti duchovní činnosti v roce 1993 je možno příznivě hodnotit vytrvalou snahu administrátora chabařovické farnosti P. Mgr. Jiřího Majkova o opravu chabařovického kostela a pozdvižení duchovní úrovně farnosti. K tomu je třeba se zmínit o dvou uspořádaných vánočních koncertech v kostele Narození Panny Marie a to 18. 12. 1993 koncertu Ústeckého městského sboru pod vedením manželů Anny a Vlastimila Kobrlových a 25. 12. 1993 provedení České mše vánoční Jakuba Jana Ryby studenty pražské konzervatoře pod vedením dirigenta Miloše Boka. Toto prvé provedení významného díla J. J. Ryby sponzoroval místní Klub živnostníků a podnikatelů.

Dne 1. 3. 1994 ukončil svou úspěšnou činnost v chabařovické farnosti P. Mgr. Jiří Majkov a chabařovická farnost přešla tímto dnem pod správu arciděkanského úřadu Ústí nad Labem. Arciděkan byl P. ThDr. Antonín Sporer. Od tohoto data zajišťují práci administrátora farního úřadu členové dominikánského řádu z kláštera svatého Vojtěcha v Ústí nad Labem. Od 1. 7. 1999 vystřídal Antonína Sporera P. Pavel Jančík, administrátor z Ústí nad Labem.

Od 1.7.2001 až do dnešních dnů spravuje církevní obec v Chabařovicích Jiří Voleský, administrátor z Trmic. Kostelnicí je Marie Koudelková, které pomáhá její manžel Miroslav Koudelka. V tomto úřadu se jedná o jistou rodovou tradici. Kostelníkem byl již děda paní Koudelkové Tomáš Kříž (ca. do roku 1975) a také tatínek Michael Kříž (do roku 1993). Od roku 1993 převzala kostelnictví jeho manželka Věra Křížová, kterou následovala Marie Koudelková. Na varhany hrála do roku 2001 paní Alžběta Bezděčková, kterou následovala Marie Koudelková.

Die schwarze Muttergottes vom Karbitzer Höhlberg

Eine Familienüberlieferung aus der Zeit der Napoleonkriege

Die Schlacht bei Kulm war geschlagen, General Vandamme gefangen. Die besiegten Regimenter des Korsen drängten, dicht gefolgt von den siegreichen Truppen der vereinigten Oesterreicher, Preußen und Russen, durch den Nollendorfer Paß, um über den Erzgebirgskamm das schützende Sachsen zu erreichen.

Gleichzeitig belebten andere Scharen die Straßen und Wege, die von der entgegengesetzten Seite, vom Böhmischem Mittelgebirge her, gegen das wieder ruhiggewordene Schlachtfeld führten. Es waren die Bewohner von Karbitz und der Nachbardörfer, die vor dem Kampf landeinwärts geflohen waren, um dort Schutz zu suchen.

Unter ihnen befand sich auch die Familie des herrschaftlich Kulmer Revierhegers Franz Ulbrich, in Karbitz allgemein der Höhlheger genannt. Sein Häuschen stand auf dem Höhlberge. Während er in Wald und Flur seinem Dienst nachging, versah seine Frau neben ihrem Haushalt das Amt des Küsters in den beiden Kapellen, die auf dem Hügel standen, der Johanneskapelle hoch oben auf dem Gipfel und der Höhlkapelle im Innern des Berges.

Auch er war mit den Seinen, dem Vieh und der notwendigsten Habe geflüchtet und hatte einige Tage in Lochschitz gelagert. Seinen Hausrat hatte er vor der Flucht hinter dem Altar der Höhlkapelle verborgen. Diese Höhle war damals noch tief in den Berg gegangen, so daß in ihr viel unterzubringen gewesen war. Der vorgerückte Altar sollte das Verborgene vor neugierigen Blicken schützen.

Nun zogen sie wieder ihrem Heim zu. Von der Höhe der Jedowine herab hatten sie die Kämpfe beobachten können.

In der Stadt, in der Ebene und an den Hängen fanden sie nur noch wenige Soldaten vor; die meisten verfolgten den fliehenden Feind, manche betreuten die Verwundeten, bestatteten die Toten oder bargen die Beute des Schlachtfeldes. So gelangten sie unbehelligt bis an den Höhlberg.

Hier aber, im Angesicht ihres Häuschens, kam ihr Schritt ins Stocken und jäher Schreck durchfuhr sie. Vor der erbrochenen, offenstehenden Tür der Höhlkapelle sahen sie ein lustiges Feuerlein brennen und eben trat ein fremder Soldat aus der Höhle heraus, ein schweres Federbett hinter sich herschleppend. Vor dem Feuer angelangt, schlitzte er es mit seinem Bajonett auf. Hei, wie da die herausquellenden Federn von dem Luftsog des Feuers in die Höhe gewirbelt wurden! Er sah nicht mehr aus als wäre es August, sondern wie ein Schneegestöber im tiefsten Winter. Dem Soldaten gefiel dieses Spiel so, daß er um das Feuer einen kleinen Freudentanz aufführte und seine Umgebung gar nicht mehr zu beachten schien.

So bemerkte der Soldat auch den sich zornig nahenden Höhlheger nicht. Dem war es natürlich sofort klar gewesen, daß dieses frivole Spiel nur mit seinen, in der Kapelle verborgen gewesenen Betten gespielt wurde. Mit geschwungenem Stock eilte er den Weg hinan, um dem Treiben ein Ende zu bereiten, dem Frevler eine Lektion zu erteilen und ihn zu verjagen. Sein Zorn wuchs noch, als er, dem Feuer sich nähernd, erkennen mußte, daß dieses mit seinen Tischen und Stühlen genährt wurde. Doch was war nur jenes dunkle, massige Etwas, das aus den züngelnden Flammen emporragte? Nein, es gab keinen Zweifel, das konnte nur das hölzerne Muttergottesbild sein, das in seinem bunten Farbenkleid, neben der Statue des Hl. Johannes, den Altar der Höhlkapelle geschmückt hatte. Dieses Standbild hatte der Gottlose oben auf das Feuer gestellt und nun fraßen sich die Flammen an ihm empor, hatten die schönen Farben verbrannt und griffen schon nach dem Holze.

Dies war für den Höhlheger nun mehr, als er ertragen konnte, das war Gotteslästerung. Seine Beherrschung verließ ihn, er sprang auf den Frevler zu und schlug wild zu, so daß der Soldat neben dem Feuer zusammenbrach.

Černá Matka Boží z chabařovického jeskynního kopce

Rodinný příběh z doby napoleonských válek

Bitva u Chlumce byla skončena, generál Vandamme zajat. Poražené regimenty Korsičana se protlačovaly nakléřovským průsmykem do Saska, zatlačované vítěznými oddíly Rakušanů, Prusů a Rusů. Po skončení bojů se vracely zástupy lidí z Chabařovic a okolních obcí, kteří předtím prchli do bezpečí z míst, kde se bojovalo. Byla mezi nimi i rodina chlumeckého hajného Franze Ulbricha, v Chabařovicích zvaný „Höhlberger“, tedy „hajný z Jeskynního kopce“. Jeho domek stál na „Jeskynním kopci“ (*Höhlberg*). Jeho žena zastávala vedle domácnosti také úřad kostelnice v obou kaplích, které na kopečku stály. Tedy v Janově kapli nahoře na vršku a v jeskynní kapli uvnitř hory. Také on utekl se svými příbuznými, dobyt看kem a nejnnutnějšími věcmi a utábořil se na pár dní v Lochočicích. Věci ze své domácnosti schoval před útekem za oltářem v jeskynní kapli. Tato jeskyně šla tehdy ještě hluboko do kopce, takže se v ní toho dalo hodně schovat. Předsazený oltář měl uschované věci chránit před zvědavými pohledy. Nyní se vraceli opět zpátky k domovu. Z výšiny na Jedovině u Lochočic mohli pozorovat boje. Ve městě a okolí se nacházelo již jen několik vojáků. Většina pronásledovala prchajícího nepřítele, někteří se starali o zraněné, pohřbívali mrtvé nebo sbírali kořist z bitevního pole. Tak se dostali nerušeně až k Jeskynnímu kopci. Zde se ale při pohledu na svůj domeček jejich kroky zarazily a oni se zhrozily. Před vyvrácenými otevřenými dveřmi jeskynní kaple viděli hořet ohýnek a cizí voják zrovna vycházel z jeskyně a táhl za sebou peřinu. Když došel k ohni, rozřízl peřinu bajonetem. Hoj, jak to peří vylétávalo do výše! Nevypadalo to jako by byl srpen, nýbrž sněžení v zimě. Tomu vojákovu se tato „hra“ natolik líbila, že začal radostně tancovat kolem ohně, aniž by si všímal okolí. Tak si nevšiml ani rozzuřeného hajného. Tomu bylo samozřejmě hned jasné, že tato hra se uskutečňuje s jeho v kapli schovanými věcmi. S napřaženou holí mířil cestou nahoru, aby tomu učinil konec, bezbožníkovi udělal lekci a vyhnal ho. Jeho hněv se ještě zvětšil, když při přiblížení se k ohni uviděl, že oheň byl přiživován jeho stoly a židlemi. Co však bylo to černé masivní něco, co vyčnívalo ze šlehajících plamenů? Ne, nebyl žádný pochyb. Mohla to být jen dřevěná Matka Boží v jejím barevném oděvu, která vedle sochy svatého Jana zdobila oltář jeskynní kaple. Tuto sochu postavil ten bezbožník na oheň a nyní ji požíraly plameny, spálily hezké barvy a již sahaly po dřevě. To bylo pro Höhlbergera už více než co dokázal unést. Bylo to rouhání. Přestal se ovládat, skočil na toho zločince a divoce ho mlátil až se voják vedle ohně zhroutil.

Aber darauf achtete der Höhlheger zunächst nicht, denn jetzt hatte er den Weg frei, um das Madonnenbild aus dem Feuer zu ziehen und zu retten, was zu retten war. Und es war noch viel zu retten. Nachdem die Flammen mit dem rasch vom Leibe gezogenen Rock erstickt waren, stellte sich heraus, daß das Feuer noch nicht viel Schaden angerichtet hatte. Die verkohlte Farbschicht hatte das darunterliegende Holz zunächst vor größerem Schaden geschützt.

Erst nachdem das Heiligtum verwahrt worden war, wendete der Höhlheger seine Aufmerksamkeit wieder dem niedergeschlagenen Soldaten zu. Doch hier blieb nicht mehr viel zu tun. Die Schläge auf den Kopf waren zu kräftig gewesen. Die Untat hatte ihm nach der Schlacht das Leben gekostet. Er wurde zunächst in der Johanneskapelle gebettet, bis ihn seine Kameraden zur ewigen Ruhe bestatteten.

Die Madonnenstatue wurde später von der verkohlten Farbschicht gereinigt, mit einem neuen Anstrich versehen und auf dem Altar der Höhlkapelle auf ihrem alten Platze wieder aufgestellt. Doch der neue Anstrich wollte nicht halten, die Farben blätterten ab und das Schwarz des angekohlten Holzes trat zutage. Auch mit einem zweiten und dritten Anstrich ging es nicht anders.

Dieses Abfallen der Farben wurde vom Volk ringsum bald als ein höheres Zeichen betrachtet. Es wurde gesagt, die Muttergottes wolle zum Zeichen, daß ihretwegen ein Mensch sein Leben lassen mußte, nicht mehr ihre bunten Farben tragen, sondern fortan nur noch im Trauerkleid auf dem Altare stehen.

So stand sie durch die Jahrzehnte, bis in unsere Tage, als „Schwarze Muttergottes“ auf dem Altare der Karbitzer Höhlkapelle. Und die Menschen gingen hin zu ihr, viele nur, um in der Stille der verborgenen Kapelle ihre Andacht zu verrichten, viele aber auch, von Not und Sorge bedrückt, um die Schwarze Muttergottes um Hilfe in ihrer Bedrängnis zu bitten. Wir alle, die wir schon einmal in dieser Kapelle gewesen sind, erinnern uns der vielen Kerzen, die, meist von jenen Trostsuchenden gewidmet, auf dem Opferstock vor dem Altare, tagaus, tagein, brannten. Und die vielen Danktafeln und Votivgeschenke an den Wänden erzählten uns, daß die Schwarze Muttergottes vom Karbitzer Höhlberg nicht vergebens um Hilfe gebeten wurde.

Adolf Mitreiter.

Toho si však Höhlberger nejprve nevšímal, neboť nyní měl volnou cestu k tomu, aby madonu z ohně mohl vytáhnout a mohl zachránit, co se zachránit dalo. A šlo toho zachránit ještě hodně. Poté, co plameny byly udušeny sundanou zástěrou, zjistilo se, že oheň ještě nenapáchal mnoho škody. Zuhelnatěná vrstva barvy ochránila dřevo pod ní od větších škod.

Až když svátost byla v bezpečí, obrátil Höhlberger svoji pozornost opět ke skolenému vojákovi. Avšak zde již nebylo možné nic moc udělat. Rány na hlavě byly příliš silné. Zločin, kterého se dopustil po bitvě, ho stál život. Byl uložen nejprve do Janovy kaple než ho ostatní vojáci pohřbili k věčnému odpočinku.

Soška madony byla později očištěna od zuhelnatěné vrstvy barvy, znovu natřena a postavena na její původní místo na oltáři v Jeskynní kapli. Avšak nový nátěr nechtěl držet. Barvy opadávaly a opět se ukazovala černota zuhelněného dřeva. Také po druhém a třetím nátěru tomu nebylo jinak.

Toto odpadávání barev bylo lidmi z okolí brzy považováno za „vyšší znamení“. Říkalo se, že Matka Boží chce vyjádřit, že kvůli ní musel přijít o život člověk, a proto nechce nosit své pestré barvy, nýbrž nadále stát na oltáři jen ve smutečném oděvu.

Tak stála po celá desetiletí až do našich dnů „Černá Matka Boží“ na oltáři chabařovické Jeskynní kaple. A lidé k ní chodili. Mnozí jen proto, aby ji v tichosti skryté kaple uctívali. Mnozí ale také sklíčením nouzí a starostmi prosili Černou Matku Boží, aby jim od nesnází pomohla. My všichni, kteří jsme již někdy v této kapli byli si vzpomeneme na mnohé svíčky věnované lidmi hledajícími útěchu, které hořely ve dne i v noci před schránkou na milodary před oltářem. A mnohé destičky s poděkováním a votivní dary na stěnách nám vyprávěly, že Černá Matka Boží z chabařovického jeskynního kopce nebyla prošena o pomoc nadarmo.

Adolf Mitreiter

Některé zmizelé církevní památky Chabařovic

Není bohužel možné vyjmenovat na tomto místě všechny za komunistického režimu zničené církevní památky. Jen v okrese Ústí nad Labem jich bylo podle www.znicenekostely.cz celkem 92. Proto alespoň výběr z Chabařovic a okolí.

Evangelický kostel stával až do května roku 1987 na horním náměstí. Počítalo se, že Chabařovice padnou kvůli těžbě uhlí, proto byl kostel odstřelen. V té době byl již chrám poměrně zchátralý, protože se o něj komunistický režim, stejně jako o řadu dalších církevních staveb, vůbec nestaral. Poslední bohoslužba zde proběhla v roce 1968, poté byl v kostele sklad nábytku. Vůbec posledním farářem v chabařovickém evangelickém kostele byl pan Bradáč (viz. příloha).

První plány pro stavbu evangelického kostela byly předloženy 22. září 1899. Dne 22. února 1900 byly přijaty stavební plány architekta Kandlera z Drážďan. Stavbu provedl stavební mistr Benesch z Ústí nad Labem. Dne 13. května 1900 byl položen základní kámen evangelického kostela. Dne 6. října 1900 byla dokončena hrubá stavba kostela a 24. května 1901 dorazily do kostela zvony. Již 14. července 1901 se konala slavnost vysvěcení nového evangelického kostela. Velkou zásluhu o stavbu kostela a vznik evangelické obce v Chabařovicích měl Dr. Eisenkolb, právník z Chabařovic a poslanec říšské rady. Tento dal silný impulz „evangelickému hnutí“ v celém Rakousku. Stavba kostela stála celkem 125 611 korun - z toho 36 000 korun na nákup pozemku se dvěma domy, 68 812 na stavbu kostela a nakonec 20 799 korun stálo vnitřní vybavení.

Kaple svatého Floriána stála dnešním Náměstí 9. května od roku 1705. Přes zákaz památkového úřadu byla zbořena v roce 1957.

Boží muka - v Chabařovicích a jejich okolí jich stávalo devět. Dnes zbyla pouze jediná v Nádražní ulici.

Mariánský sloup - stávaly na něm čtyři sošky. Dvě zmizely neznámo kam.

Černá madona - soška stávala v jeskyni (*grotě*), která je součástí kostelíka sv. Jana Křtitele. Byla ukradena v roce 1965.

Soška u „Šmolkárný“ stála u ohrazení bývalé továrny.

Einige verschwundene Denkmäler in Karbitz

Es ist leider nicht möglich, alle die im Aussiger Kreis von Kommunisten zerstörten kirchlichen Bauten an dieser Stelle aufzuzählen. Nur im Landkreis Aussig waren es laut Internetseite www.znicenekostely.cz insgesamt 92 Bauten.

Evangelische Kirche stand bis zum Mai 1987 auf dem Oberen Marktplatz. Es wurde damit gerechnet, dass Karbitz wegen dem Bergbau einmal verschwindet. Aus dem Grund wurde die Kirche gesprengt. In der Zeit war die Kirche schon sehr vernachlässigt, weil sich der kommunistische Regime um die Kirche gar nicht gekümmert hat. Ähnlich wie um eine Vielzahl weiterer Kirchenbauten. Die letzte Messe fand hier im Jahre 1968 statt, danach wurde hier ein Möbellager. Der allerletzte Pfarrer in der Karbitzer evangelischen Kirche war Herr Bradáč (siehe Anlage). Die ersten Pläne für den Bau der evangelischen Kirche wurden am 22. September 1899 vorgelegt. Am 22. Februar 1900 wurden die Baupläne des Architekten Kandlers aus Dresden angenommen. Mit dem Bau wurde der Baumeister Benesch aus Aussig beauftragt. Am 13. Mai 1900 wurde der Grundstein gelegt. Am 6. Oktober 1900 wurde der Rohbau der Kirche fertiggestellt und am 24. Mai 1901 sind die Glocken angekommen. Bereits am 14. Juli 1901 fand das Kirchenweihfest der neuen evangelischen Kirche statt. Große Verdienste um den Bau der Kirche und Entstehung der evangelischen Gemeinde in Karbitz hatte Dr. Eisenkolb, ein Rechtsanwalt aus Karbitz und Abgeordneter des Reichsrates. Dieser hat einen starken Impuls der evangelischen Bewegung in ganz Österreich gegeben. Der Bau der Kirche kostete insgesamt 125 611 Kronen - z toho 36 000 Kronen für den Kauf des Grundstücks mit zwei Häusern, 68 812 Kronen für den Bau der Kirche und 20 799 Kronen kostete die Innenausstattung.

St. Florian-Kapelle stand auf dem unteren Marktplatz seit dem Jahre 1705. Trotz Verbot des Denkmalamtes wurde sie in 1957 durch einen engagierten Kommunisten abgerissen.

Kreuze, Hl. Statuen - in Karbitz und Umgebung standen neun solche Bauten. Bis heute ist nur eine heilige Statue in der Bahnhofstraße erhalten geblieben.

Mariensäule - es standen dort vier Statuen, zwei sind verschwunden..

Schwarze Mutter Gottes - die Statue stand in der Grotte, die Teil des St. Johannes-Kirchlein's ist. Sie wurde in 1965 gestohlen.

Církevní stavby Chabařovic / *Kirchenbauten Karbitz*

Kaple sv. Floriána v Chabařovicích z roku 1705 postavená na náklady Johanna Krauße / *St. Florian-Kapelle aus d. J. 1705 gebaut auf Kosten von Johann Krauße*

Kaple sv. Floriána v dolní části města Chabařovice a okolní zástavba / *St. Florian-Kapelle im unteren Teil der Stadt Karbitz und Häuser drum herum*

Stav kaple v 50. letech před zbořením komunisty / *Zustand der Kapelle in den 50er-Jahren vor dem Abriss durch Kommunisten*

Mariánský sloup z roku 1694 ještě se čtyřmi sochami. Foto před rokem 1945 /
Mariensäule aus dem Jahre 1694 noch mit vier Statuen. Foto vor dem Jahre 1945

Katolický spolkový dům v Chabařovicích se sochami před vstupem. Dnešní Zátíší již
bez soch / *Katholisches Vereinshaus Karbitz mit Statuen vor dem Eingang.*

Křížek v Bezové ulici. Do dnešních dnů zůstal jen sokl, na kterém je napsáno jméno autora - Ignaz Josef Jennatsch (1780-19.8.1832). Kříž nechala zříditi Maria Anna Förster v roce 1819. Podobné kříže vyhotovil Jennatsch také pro Vyklice, Tuchomyšl, hřbitov Trmice, Soběchleby (zdroj: Josef Strache, Heimatkunde des Aussig-Karbitzer Bezirkes, 1929) / Kreuz in der Aussiger Straße. Bis heute ist nur noch der Sockel geblieben. Autor Ignaz Josef Jennatsch. Errichtet von Maria Anna Förster in 1819.

Soška, která stávala u vchodu do Šmolkárný / Statue, die früher vor dem Eingang zur Ultramarin-Fabrik stand

Stavba evangelického kostela - rok 1900 / Bau der evangelischen Kirche - Jahr 1900

Poslední evangelický farář v Chabařovicích pan Bradáč (r. 1968) / *Der letzte evangelische Pfarrer in Karbitz Herr Bradáč (J. 1968)*

Stav kostela a okolí krátce před zbouráním dne 23.5.1987 / Zustand der Kirche kurz vor dem Abriss am 23.5.1987

Slavnostní svěcení praporu chabařovických ostrostřelců (*Scharfschützenkorps Karbitz*) 13.7.1873 - ukázka dřívějšího bohatého spolkového života v Chabařovicích. Kostel jako hlavní centrum akcí. Ve stejném roce bylo dokončeno také zvýšení věže kostela / Die feierliche Weihe der Flagge des Karbitzer Scharfschützenkorps am 13.7.1873 - ein Beispiel des früher reichen Vereinslebens in Karbitz.

Kostel Narození Panny Marie poprvé doložen k r. 1352. Dnešní podoba pochází z roku 1699 s úpravou věže v roce 1873. Tři litinové zvony jsou z roku 1920 a byly vyrobeny v chabařovické ocelárně Arnold - Kress. Obrazy Petra Brandla na hlavním i bočním oltáři. / Kirche Geburt Mariae aus dem Jahre 1352. Das heutige Gebäude stammt aus 1699 mit Turmausbau in 1873. Drei Glocken kommen aus 1920 und wurden in der Karbitzer Stahlgusshütte Arnold-Kress gegossen. Bilder von Peter Brandel schmücken das Haupt- und Nebenaltar.

Obraz s následujícím textem v němčině: „Zde před křížovým oltářem odpočívá v Božím svatém pokoji velevážený pan páter Michael Ignaz Schmidt, magister filozofie a bakalář teologie, farář z Chlumce, Chabařovic a svatého Vavřince, který si získal největší zásluhy o zdejší církevní obec jako zakladatel farnosti a farní školy Chabařovice. Narodil se 27. srpna 1644 a zemřel v Chlumci 16. února 1716 ve věku 72 let a ve 49 letech svého kněžského úřadu. Na vděčnou vzpomínku věnováno dětmi církve v Chabařovicích v roce 1906.“ / Bild von Michael Ignaz Schmidt mit Text in Deutsch

Česko-německá svatba po 1. světové válce - Josef Prošek a Antonie Berta Schindler, farář Hermann Sitte / Deutsch-tschechische Hochzeit nach dem 1. Weltkrieg - Josef Prošek und Antonie Berta Schindler, Pfarrer Hermann Sitte

Republika československá - Respublika cecoslovacha.

Okres: **Ústí n. L.** Diecése: **Litoměřice.**
 Distrikt polit.: **Ústí n. L.** Dioecesis: **Litoměřice.**
 Fara: **Chabařovice.** Vikariát: **Ústí n. L.**
 Parochia: **Chabařovice.** Vicariatus: **Ústí n. L.**

Č. exh. **121/49.**
 Nr. **121/49.**

Oddací list.
Testimonium copulationis.

Svazek **X** list **104.**
 Tomus **1** folium **104.**

Den sňatku **3. března (3.3.)** 1 **1919.**
 Dies copulationis **1 1919.**

jedentisíc **devět** set **devatendět**

Místo: **Kostel farní Narození Panny Marie v Chabařovicích.**
 Locus: **Kostel farní Narození Panny Marie v Chabařovicích.**

Kněz: **Herman Sitte, farář.**
 Sacerd. assist.: **Herman Sitte, farář.**

Ženich: Prošek Josef, horník v Chabařovicích č. 329. Sponsus: narozený a příslušný do Chabařovic, manžel syn Františka Proška, horníka v Chabařovicích č. 329. a Barbory roz. Ryvolové ze Slavětina č. 43.
Náboženství: římsko-katol. Religio: římsko-katol.
Stav: svobodný, vdovec, Status: svobodný, vdovec,
naroz. neb věk: Narozený 25. 10. 1895. natus vel aetas: Narozený 25. 10. 1895.
Nevěsta: Schindlerová Antonie Berta, služebná v Chabařovicích č. 323, narozená v Chabařovicích, manželka Eduarda Schindlera, thalše v Chabařovicích č. 329. a Anny Berty roz. Lippmannové z Chabařovic.
Náboženství: římsko-katol. Religio: římsko-katol.
Stav: svobodná, vdova, Status: svobodná, vdova,
naroz. neb věk: Narozená 20. 5. 1899. nata vel aetas: Narozená 20. 5. 1899.
Svědkové: Ferd. Lang, horník, Chabařovice. Testes: Frant. Prošek, horník, Chabařovice.
Poznámka: Adnotatio:

Farní úřad v Chabařovicích.
Offic parochiale
 dne **23. února 1919.** Jan Linhart,
 administrátor.

Vnitřek kostela a německo-česká svatba po 2. světové válce - Karel Prošek a Jaroslava Holubová - 29.4.1950 / Innenraum der Kirche und deutsch-tschechische Hochzeit nach dem 2. Weltkrieg - Karel Prošek und Jaroslava Holubová - 29.4.1950

Kaple sv. Jana z roku 1765 s grotou z roku 1750, ve které byla Černá Matka Boží na Jeskynním vrchu (Höhlberg) / St. Johannes-Kapelle aus dem Jahre 1765 mit Grotte aus dem Jahre 1750 auf dem Höhlberg, wo die Schwarze Mutter Gottes war

Velikonoční jízda v Chabařovicích. To není Morava ani saský Budyšín, ale Chabařovice začátkem třicátých let 20. století / Osterreiter in Karbitz. Das ist nicht Mähren oder sächsischer Bautzen, sondern Karbitz Anfang der 30er-Jahre

Hřbitovní kaple Sv. Michaela z roku 1611 (farářem byl tehdy Heinrich Roth původem z Altenbergu) / Friedhofskapelle des Hl. Michael aus dem Jahre 1611

Zničené obce a církevní stavby v okolí Chabařovic / Zerstörte Gemeinden und Bauten in der Umgebung

Vyklice - kaple sv. Anny / Wiklitz - St. Anna Kapelle

Lochočice - kostelík Nalezení sv. Kříže - zbořen spolu s obcí v letech 1976-77/
Lochtschitz - St. Kreuz Kirchlein - abgerissen zusammen mit der Gemeinde 1976-77

Kostel sv. Martina Tuchomyšl - poprvé zmíněn 1352, zbořen s obcí v roce 1977 / St. Martin Kirche Schönfeld - erwähnt bereits 1352, abgerissen mit Gemeinde in 1977

Kaple Nejsvětějšího srdce Ježíšova v Hrbovicích - celá obec zbytečně zbořena 1988 / Herz Christi Kapelle in Herbitz - ganze Gemeinde umsonst in 1988 abgerissen

Kostel Sv. Vavřince ze 14. století, původní kostel dokonce z roku 1170 - od 15. století filiální kostel Chabařovic, zbytečně zbourán komunisty roku 1967 (styl saská renesance) / Skt. Laurentz-Kirche aus dem 14. Jh, ursprüngliche Kirche sogar aus 1170 - seit dem 15. Jh. Filialkirche von Karbitz (sächsische Renaissance), abgerissen 1967

Kaple sv. Václava Staré Předlice - zbořena v 60. letech / St. Wenzel Kapelle in Prödlitz - abgerissen in 60er-Jahren

Kaple Nejsvětější Trojice v Dělouši z roku 1871 - zbořena v roce 1966 s obcí /
Kapelle der Heiligen Dreifaltigkeit in Tillisch aus 1871 - abgerissen in 1966

Kostel sv. Martina ve Velkém Chvojně - inspiroval prý Karla Kryla k napsání písně „Anděl“, zbořen komunisty 1977 / St. Martin Kirche in Böhmisch Kahn - inspirierte angeblich Karel Kryl zum Lied „Engel“, abgerissen durch Kommunisten in 1977

